UNIVERZITA KARLOVA
KATOLICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA
Katedra pastorálních oborů a právních věd

Peter Mareš

Pastorace a zachovávání křesťanské víry v krajanském prostředí rumunského Banátu

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. ThLic. Ing. Aleš Opatrný, Th.D.

Česká Lípa 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V České Lípě dne 13. července 2020 Peter Mareš

Bibliografická citace

Pastorace a zachovávání křesťanské víry v krajanském prostředí rumunského Banátu: bakalářská práce / Peter Mareš; vedoucí práce: doc. ThLic. Ing. Aleš Opatrný, Th.D. -- Česká Lípa, 2020. – 65s.

Anotace

Práce zkoumá podíl pastorace a lidové zbožnosti na zachování křesťanské víry, zejména římskokatolického vyznání, v prostředí rumunského Banátu, v období kolonizace od cca r. 1823 až do dnešní doby. V souvislosti s pastorací sleduje zachování křesťanských tradic, lidové zbožnosti, českého jazyka a kultury.

V teoretickém úvodu jsou uvedena stanoviska ohledně předávání víry, pastorace a lidové zbožnosti. Ve výzkumné části třídí prameny, ze kterých lze charakterizovat pastoraci, život z víry a kulturní souvislosti v prostředí Banátu.

Klíčová slova

Pastorace – lidová zbožnost – kultura – kolonizace

Abstract

The pastoration and maintenance of the christian faith in Romanian Banát's expatriate environment.

This work is researching about the participation of pastoration and popular piety on preservation of christian faith, mainly roman-catholic confession, in Romanian Banát. The work will examine especially the time of colonization from around year 1823 to this time. Main emphassis is focused on the pastoration's influence for the preservation of christian tradition, popular piety, czech language and culture

In theoretical introduction are listed opinions about transmission of faith, pastoration and folk piety. In researching part will sort sources, from whitch is possible to characterize pastoration, life from faith and culture emphassis in Romanian Banát.

Keywords

Pastoration – popular piety – culture - colonization

Počet znaků (včetně mezer): 97 808

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval doc. ThLic. Ing. Aleši Opatrnému, za cenné rady a připomínky, ochotu a trpělivost při vedení této bakalářské práce. Také bych chtěl poděkovat otci arciděkanovi Václavu Maškovi, otci Josefu Přeloučkovi a manželům Aleně a Desideriovi Gecse, za poskytnuté materiály k této výzkumné práci.

V neposlední řadě chci poděkovat kolegům, zvlášť Martině Bogarové, kteří mi pomáhali s korekturou textů, a také své rodině a přátelům za podporu a motivaci při psaní této práce.

Obsah

Úvod ... 9
1 Historický kontext ... 11
1.1 Historický kontext a náboženství ve světě ... 11
1.2 Historický kontext a náboženství v Českých zemích ... 14
2 Vymezení pojmů ... 16
2.1 Křesťan ... 16
2.2 Liturgie ... 17
2.3 Katecheze ... 17
2.4 Pastorace ... 18
2.5 Misie ... 19
2.6 Sociální nauka církve ... 20
2.7 Náboženské poutě a úcta svatých ... 20
2.8 Liturgické, modlitební a vzdělávací zdroje ... 21
3 Banát ... 23
3.1 Seznámení s historickými fakty ... 23
3.2 Pastorace v dobách kolonizace a rozvoje ... 31
3.3 Jednotlivé osady ... 32
4 Kroniky a matriky, evidence, záznamy ... 39
5 Pastorace a katecheze ... 39
6 Misie ... 41
7 Náboženské poutě a úcta svatých v Banátu ... 41
8 Soužití s jinověrci ... 43
9 Náboženství a pastorace v době totalitního režimu a po roce 1989 ... 45
Závěr ... 47
Seznam použitých zkratek ... 49
Seznam literatury ... 51
Přílohy ... 55

Úvod

Jako jeden z potomků banátských Čechů, který se narodil a žil v tomto prostředí, zároveň měl možnost se účastnit studia Teologických nauk na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlové v Praze, jsem se rozhodl v této písemné práci prozkoumat křesťanský život českých krajanů z pohledu pastorace, od dob kolonizace do dnešních dob.

Banát je historické území rozdělené dnes mezi Rumunskem, Srbskem a velmi malá část spadá pod Maďarsko. První zmínky o tomto názvu lze nalézt na mapě Trans–Tisiensis z roku 1685 pod názvem *Banatvs Timisvariensis Pars*. Ve své práci se soustředím na část Banátu v Rumunsku, která se nachází při Dunajské soutěsce a která byla osídlená českými kolonisty v první polovině devatenáctého století.

Jelikož kolonizující krajané byli převážně křesťané, první část mé práce se bude zabývat situací křesťanů římskokatolického vyznání v období 18-20 století ve světě a v českých zemích. Vycházet budu z teoretických východisek, církevních dokumentů a dokumentů magisteria. Vymezím pojmy, které pomůžou při pozdějším zkoumání možností způsobů pastorace a vytváření obrazu pastorační činnosti. Dále nastíním možnou počáteční pastoraci těchto nově vniklých enkláv (*laboratorní podmínky* této uzavřené enklávy).

Ve druhé části své práce budu popisovat prostředí banátské soutěsky, historické události a zájmy státní správy a způsob kolonizace českými krajany. Etapy kolonizace a nahlédnutí do farních matrik nebo kronik mi dovolí poodkrýt život těchto křesťanů v novém prostředí kolonizovaných oblastí. Pastorační činnost banátských věrozvěstů v různých dobách mi pomůže nahlédnout, a snad i pochopit, kulturní souvislosti a specifika jednotlivých křesťanských obcí nebo společenství. Zaměřím se také na lidovou zbožnost, která jak se domnívám, sehrála velkou roli při zachovávání křesťanské identity, křesťanské víry a tradic. Neméně důležité bude sledovat ekumenickou spolupráci českých krajanů římskokatolického vyznání s evangelickou a baptistickou církevní obcí a místní pravoslavnou církví. Mluvíme-li o pastoraci, tj. péče o duchovní směřování (z latinského *pascere* - „vést na pastvu, pást“), která spočívá v působení na konkrétní lidi v konkrétních životních

podmínkách, je zapotřebí mluvit také o pastýři (lat. pastor = pastýř). Skrze mé bádání se dostaneme i k těmto osobnostem pastorační činnosti, od vzniku českých kolonií na území Banátu až po dnešní dny.

V závěru budu porovnávat výsledky výzkumu v plnění pastoračních úkolů s teoretickými východisky. Také zhodnotím možný vliv pastorační činnosti na zachování křesťanské víry, tradic ale i českého jazyka a kultury v prostředí rumunsko-srbské banátské soutěsky.

1 Historický kontext

1.1 Historický kontext a náboženství ve světě

Na dějiny 18. a 19. století lze nahlížet z mnoha uhlů. Zásadní pro tato století však byla francouzská revoluce a osvícenství. Hovoříme také o století politické, sociální a ekonomické revoluce, o kapitalismu a vzestupu socialismu a komunismu. Do života široké veřejnosti se dostávalo povědomí o vědeckém bádání a pokroku, rozvoji techniky (telegraf a pravidelný tisk). Měnilo se i myšlení společnosti. Rozhodujícím prvkem bylo i náboženství. Někteří historici toto období také nazývají *obdobím druhé konfesionalizace*. V tomto období bylo dění v římskokatolické církvi na Západě ovlivňováno společensko-politickými změnami, které doposud spočívaly na úzké spolupráci státu s církví. Po porážce Napoleona a ukončení dlouhotrvajících válek, ale také odklonu mnoha intelektuálů od osvícenství, zažívá Evropa (především západní a střední část) proces náboženského obrození. Pomáhá tomu i romantické hnutí[1], jak v oblasti literatury, hudby, umění ale i ve vzdělávání. Přibývají katoličtí politici, novináři, spisovatelé. Revoluční rok 1848 přináší katolické církvi ještě větší volnost pohybu a také samostatnost.

Ačkoli se katolická církev nacházela ve složité situaci díky ztrátě politického vlivu, majetku a sekularizace, koncem 18. století a počátkem 19. století se snaží vyrovnat s požadavky své doby. Jedná se především o vnitřní proměnu církve a hlavně vymanutí se ze středověkého uspořádání. Započaté reformy Tridentského koncilu (jako například: pověření papeže aby s pomocí odborníků sestavil nový katechismus a liturgické knihy[2]; svolení s doprovodem hudby při mši, aj.) jsou převzaté, některé aktualizované a doplněné reformním papežem Piem IX. a Prvním vatikánským koncilem. I nadále však zůstává v platnosti jednota liturgie (jednalo se o směsici římské, germánské a galské liturgie) a používaných liturgických knih. I nadále je liturgickým jazykem latina a účast lidu na mši je omezena na pasivní účast na lidu nesrozumitelném obřadu, v průběhu kterého se někteří modlí růženec apod. K lepšímu porozumění tajemství mše svaté, koncil nařizuje:

[1] SVOBODA, Rudolf. První Vatikánský koncil (1869-1870). In *Dokumenty prvního vatikánského koncilu: pracovní překlad*. Praha: Krystal OP, 2006. s. 6
[2] ADAM, Adolf. *Liturgický rok: historický vývoj a současná praxe*, Praha: Vyšehrad, 1998. s. 49

„… aby Kristovy ovce nehladověly … svatá synoda přikazuje pastýřům a jednotlivým duchovním, kteří vykonávají duchovní správu, aby častěji v průběhu slavení mší, ať sami nebo prostřednictvím jiných osob, vysvětlovali něco z toho, co se při mši čte; a mezi jiným aby především o nedělích a svátcích vyložili některé z tajemství této nejsvětější oběti“[3].

Tímto liturgická jednota nabývá většího důrazu jak pro význam pastorace, tak pro společenský charakter. Díky již zmíněnému romantismu dochází v církvi k takzvané „katolické restauraci“, která má znovu vybudovat to, co bylo zničeno osvícenstvím.[4] Důsledkem tohoto procesu je vznik neoscholastiky. Významné postavy liturgické restaurace byli benediktinský opat Prosper Gueranger, bratři Woltérové z Kolína, F. Probst a další. Důležitý spojník mezi světem a církví a zároveň vyzdvihnutí potřeby církve ve společnosti přináší papež Lev XIII ve své proslulé sociální encyklice Rerum novarum z roku 1891. Přináší katolické řešení sociální, politické a kulturní otázky[5]; je to počátek sociální nauky Církve.

Zásadní přelom pro liturgickou proměnu ale nastartoval až papež Pius X ve svém *motu proprio* z 22. 11. 1903. Vyzývá „ k aktivní účasti na svátostných tajemstvích a na veřejných a slavnostních modlitbách církve“.[6] Benediktin Lambert Beauduin přebírá toto heslo a do své práce zahrnuje myšlenky papeže Pia X. Hovoří o demokratizaci liturgie[7], o nutnosti zpřístupnit účast na liturgii široké veřejnosti. Říká: „učinit liturgii záležitostí celého lidu“[8]. V Německu se na jeho popud šíří první překlady nedělních mší v národním jazyce. Asi oprávněně bychom mohli nazvat Německo „kolébkou liturgického hnutí“. Začínají se pořádat „liturgické týdny“ kam jsou pozváni i akademici. Později na práci Lamberta navazuje i Romano Guardini, který šíří tuto myšlenku mezi studenty a mládeží.[9] V roce 1922 prohlásí, že „v duších se probouzí církev“[10]. Významný podíl na reformě celé katolické církve má zajisté

[3] HRDINA, Ignác, Antonín. *Dokumenty tridentského koncilu.* 1 vydání. Praha: Krystal OP. 2015. s. 167
[4] ADAM, Adolf. *Liturgický rok*. s. 53
[5] FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3., doplněné a rozšířené vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006. s. 271
[6] Srov. *Acta Sanctae Sedis* 36 (1903n.) s. 330
[7] FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3., s. 277
[8] ADAM, Adolf. *Liturgický rok.* s. 55
[9] Tamtéž s. 56
[10] FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3., s. 277

i papež Pius XI. Pod heslem „Pax Christi in regno Christi“ věnuje svůj pontifikát dobovým otázkám. Proto se ve svých encyklikách *Divini illius Magistri* (1929), *Casti cannubii* (1930), *Quadragesimo ann*o (1931) a *Ad catholici sacerdotii* věnoval křesťanským otázkám: výchově, manželství, společenskému řádu a kněžím v církvi. Ústředním a společným bodem byla účast laiků v církvi[11]. Další podpůrný krok ke změnám při oživení a reformě Církve byl i pontifikát papeže Pia XII. V roce 1943 v encyklice *Mystici corporis* předložil nové chápání církve, kdy účast v církvi (účast na tajemném tělu Kristovu) byla dána i laikům[12]. Mše svaté jsou celebrovány knězem tváří k lidu a jsou doprovázeny lidovou sborovou hudbou nebo chorály. I když se v průběhu liturgických proměn objevily různé skupiny odpůrců, papež Pius XII v encyklice *Mediator Dei* (1947) podpořil tyto snahy o reformu. Na zkoušku byly schvalovány rituály s užíváním národního jazyka. Adolf Adam konstatuje: „Náhle bylo cítit, že železný pancíř jednotné liturgie uzákoněné v Tridentu se rozlomil.“[13] V roce 1950 Pius XII uznává různá církevní společenství nového typů vykonávající laický apoštolát ve světě.

Do probíhající proměny katolické církve citelně zasáhne i nástupce Pia XII, papež Jan XXIII. Získanými zkušenostmi při kněžské a biskupské službě, po nástupu na stolec svatého Petra, svůj úřad otevírá světu a vychází mezi prostý běžný lid. Započíná dobu univerzálního biskupa pro celý svět a otevřenosti církve celému světu. V prvním stupni Jan XXIII řeší Římskou diecézi, aby potom mohl zahájit všeobecnou reformu univerzální Církve a reformu liturgie. Proto 25. 1. 1959 svolává 21. ekumenický koncil. Poprvé koncil zasedá v bazilice svatého Petra v Římě dne 11. října 1962 pod vedením papeže Jana XXIII. Konce koncilu se Jan XXIII nedočká. Přesto zanechá citelnou stopu v reformě církve: zřizuje komisi pro novou redakci Kodexu kanonického práva, snaží se o přizpůsobení metod duchovní zprávy v diecézích, vychází vstříc národním kulturám a odloučeným východním bratřím a reformačním církvím, hovoří o „společném hledání jednoty“[14] atd. Pro liturgickou obnovu je důležité datum 4. červenec 1963: jako první dokument *2. Vatikánského koncilu* byla přijata Konstituce o posvátné liturgii (*Sacrosanctum Concilium*). Cílem této konstituce je „neustále prohlubovat křesťanský život věřících, lépe přizpůsobit

[11] FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3., s. 281
[12] Tamtéž s. 284
[13] Srov. ADAM, Adolf. *Liturgický rok*. s. 59
[14] FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3., s. 292

potřebám naší doby instituce podléhající změnám, podporovat všechno, co může přispět k sjednocení všech věřících v Krista, a posilovat vše, co může být pro všechny pozváním do církve. Proto považuje za svůj zvláštní úkol postarat se také o obnovu a rozvoj liturgie.“[15] Tato konstituce jednou provždy ustanovuje, že samotná povaha liturgie vyžaduje účast *křesťanského lidu* na liturgických úkonech, ke kterým, jak se dále uvádí: „… mocí křtu byl oprávněn i zavázán … Proto se mají duchovní správcové o takovou účast na liturgii svědomitě snažit v celé pastorační činnosti patřičným poučováním.“[16] Dle nařízení koncilu má dojít k úpravám liturgických knih a přizpůsobit je vzhledem k různým společenstvím, krajům a národům, při zachování jednoty římského ritu.[17] Koncil otevírá možnosti úprav liturgických knih a slavení liturgie v národních jazycích ale také k aktualizaci používaného jazyka pro lepší porozumění v konkrétní době a prostředí.

1.2 Historický kontext a náboženství v Českých zemích

Náboženství 18–19. století se napříč Evropou muselo vyrovnávat s důsledky osvícenství. Také se muselo smířit s novým upořádáním vztahů mezi státem a církví. V Čechách a na Moravě, stejně jako v některých protestantských zemích, se náboženství se přetváří v národní jednotu. Národní vědomí mělo nahradit konfesní příslušnost. Reformy v českých zemích, které byly nastoleny jak za Marie Terezie, tak za vlády jejího syna Josefa II, nebyly vždy jen k všestrannému rozvoji státu. Měly sloužit i „přeměně lidu“, třeba i proti jeho vůli. Toleranční patent Josefa II, kromě katolické církve, povoloval tři nová vyznání – luterské, reformované a pravoslavné[18]. Jeho sociální a hospodářská politika byla centralistická. Jeho záměrem bylo vybudovat jeden jednotný soběstačný celek. Církev byla kontrolována státem a z kněží se stávali úředníci: vedli matriky, oznamovali lidem nařízení a vyhlášky a konali další úřední úkony. Počátkem 19. století, po ukončení napoleonských válek, začalo v církvi v habsburské monarchii zmírňování *josefínských reforem.* Církev však byla i nadále ve službách státu. Ani revoluční události roku 1848 nepomohly církvi výrazně se vymanit z vlády monarchie, ačkoliv

[15] SC 1
[16] Srov. SC 14
[17] SC 38
[18] Srov.NEŠPOR, Zdeněk. *Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století*. Ústí nad Labem: Albis international, 2006., s. 235

se klérus, v čele s arcibiskupem pražským Alojsem Schrenkem, výrazně podílel na pražských shromážděních i na Slovanském sjezdu. I České národní hnutí se zasazovalo o rolnickou otázku, náboženské reformy, zrušení tolerančních omezení, ale tyto úmysly hnutí nesouzněly s církevními představami, naopak učinily roztržku mezi církví a částí českého národa. Až říšský zákoník z roku 1850 upravuje vztahy mezi církví a státem. Další posun vzájemných vztahů nastává v roce 1855, kdy jsou konkordátem upraveny vztahy mezi papežskou stolicí a habsburskou monarchií. Poslední zbytky kontroly nad církví končí až zánikem monarchie v roce 1918.

2 Vymezení pojmů

Mluvíme-li o křesťanech, křesťanském životě, křesťanském duchu, liturgii, katechezi, pastoraci (včetně misijního poslání) a sociální nauce církve, je zapotřebí se zaobírat významem těchto termínů.

2.1 Křesťan

Křesťan (latinsky christianos), znamená v doslovném překladu „Kristův“, nebo patřící Kristu. Křesťanem je člověk usilující o hledání Božích pravd a Boží vůle, vkládajíc svou důvěru v Jeho Prozřetelnost a v lásce ke Kristu, kterého nalézá ve svých bližních, jde spolu s Kristem v ústrety svému nebeskému Otci. Svátostí křtu jsme uvedeni do společenství s Kristem, ale být křesťanem je věc rozhodnutí jednotlivce.

- Kodex kanonického práva, Kán. 204 – §1 uvádí: „Křesťané jsou lidé, kteří byli křtem vtělení do Krista, stali se božím lidem, a z toho důvodu jsou účastni, každý svým způsobem, Kristova úřadu kněžského, prorockého a královského; podle svého vlastního postavení jsou povoláni k poslání, které svěřil Bůh církvi, aby je plnila ve světě.“[19]
- „… a když ho našel, přivedl ho do Antiochie. Stalo se, že celý rok zůstali v společenství církve a vyučili značný zástup; a v Antiochii byli učedníci poprvé nazváni křesťany.“[20]
- „Křesťan, připodobněný obrazu Krista …“ [21]
- „Všichni křesťané, jakéhokoliv stavu a zařazení, jsou povolání k plnému křesťanskému životu a k dokonalé lásce. Všichni jsou povoláni ke svatosti …“[22]
- „Křesťané mají za poslání následovat svého Spasitele. Církev je nositelkou ideálů, jež jí dal Kristus a je vůdkyní k těmto etickým výšinám.“[23]

[19] CIC, kán. 204
[20] Sk 11,26
[21] GS 22
[22] KKC 2013
[23] KUBALÍK, Josef. *Křesťanské církve v naší zemi*. Praha: Katolická teologická fakulta UK, 1991. s. 28

2.2 Liturgie

Slovo *Liturgie* pochází ze starořeckého slova *leitúrgiá,* v překladu „patřící lidu“, nebo „dílo lidu“[24], případně také veřejná služba. Křesťané tím dnes rozumí bohoslužbu. Adolf Adam ve své knize Liturgika uvádí: „… že při liturgii vychází iniciativa od Boha, že v ní přímočaře pokračují dějiny spásy a že hlavním nositelem liturgie a jejím prvním aktivním činitelem je velekněz Kristus … cílem je posvěcení člověka.“[25]

- Kodex kanonického práva v kánonu 834 - §1 uvádí: „Posvěcující službu plní církev zvláště posvátnou liturgií, která je chápaná jako uskutečňování kněžské služby Ježíše Krista …“[26], a dále kánon 837 - §1. upřesňuje: „Liturgické úkony nejsou soukromými úkony, nýbrž úkony církve samé, která je tajemstvím jednoty, totiž svatým lidem, sjednoceným pod biskupy a jimi vedeným; proto tyto úkony patří celé církvi, Tělu Kristovu, které jsou projevem a na kterou působí; jednotlivých členů se týkají různým způsobem podle rozdílnosti co do svěcení, úkolů a skutečné účasti.“[27]
- V Konstituci o posvátné liturgii *Sacrosanctum concilium*, dokumentu 2. vatikánského koncilu, nacházíme upřesnění liturgie a jejího významu:

> V liturgii, hlavně ve svaté eucharistické oběti, „koná se dílo našeho vykoupení“; tak liturgie přispívá vrcholnou měrou k tomu, aby věřící svým životem vyjadřovali a zjevovali ostatním Kristovo tajemství a skutečnou povahu pravé církve. Je totiž zároveň lidská i božská, viditelná a přitom vybavená neviditelnými hodnotami, je horlivě činná i oddaná kontemplaci, je přítomná ve světě, a přece jim jen prochází…Proto liturgie denně přetvořuje ty, kdo jsou uvnitř církve, ve svatý chrám v Pánu, v Boží příbytek v Duchu, až k uskutečnění Kristovy plnosti.[28]

2.3 Katecheze

Katechezí nazýváme evangelizační poslání a působení církve, vedenou Duchem svatým, v každé době, všem národům. Jde o božskou pedagogiku prostřednictvím

[24] ADAM, Adolf. *Liturgický rok*. s. 17
[25] Tamtéž s. 19
[26] CIC, kán. 834
[27] CIC, kán. 837
[28] SC 2

církve, jak skrze svěcené služebníky, tak i obyčejné křesťany/laiky, která se projevuje v jednotlivých životních příbězích na cestě ke Kristu a s Kristem.

- „Katecheze je výchova dětí, mládeže a dospělých ve víře, která v sobě zahrnuje obzvláště výuku křesťanského učení, podávanou zpravidla plynulým a soustavným způsobem, aby je uvedla do plnosti křesťanského života.“[29]
- „Katecheze se člení ve vztahu k některým složkám pastoračního poslání církve, aniž by jí bylo možno za ně zaměnit. Jsou to složky, které mají katechetický ráz, připravují katechezi anebo z ní vyplývají: první z nich je hlásání evangelia neboli misionářské kázání, s cílem vzbudit víru, dále pak hledání důvodu k víře, zkušenosti křesťanského života, slavení svátostí, začlenění do církevního společenství, apoštolské a misionářské vydávání svědectví o víře.“[30]
- „Vlastní a závažnou povinností hlavně pastýřů duší je péče o katechezi křesťanského lidu, aby skrze vzdělávání v nauce a zkušenost křesťanského života se víra věřících rozvinula, oživila a vedla ke skutkům.“[31]
- „Při plnění svého vychovatelského úkolu používá církev všechny vhodné prostředky, hlavně však ty, které jsou jí vlastní. Mezi nimi je na prvém místě katechetické vyučování, které osvěcuje a posiluje víru, pěstuje život podle Kristova ducha, vede k uvědomělé a činné účasti na liturgickém tajemství a pobízí k apoštolské činnosti.“[32]
- „Katecheze je onou zvláštní formou službou Slova, která dává dozrávat počátečnímu obrácení, až se z něj stane živé, výslovné a činné vyznání víry.“[33]

2.4 Pastorace

Pastorace je péče o duchovní směřování, kterou církev působí vně i uvnitř sebe (aspekt sociální i osobní). Jde o působení na konkrétní lidi v různých životných situacích, ať jsou věřící nebo ne. Na přednáškách pastorální teologie doc. Aleše Opatrného na Katolické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, jsem si zapsal: „Pastorace je péče o život, růst víry člověka, což se samozřejmě netýká jenom striktních témat víry ale vůbec jeho života. Když řekneme život z víry, život

[29] KKC 5
[30] KKC 6
[31] CIC, kán. 773
[32] GE 5
[33] *Všeobecné direktorium pro katechizaci*. [1. vyd.]. Praha: Sekretariát České biskupské konference, 1998. s. 58

ve víře, tak máme pochopitelně na mysli něco jiného než jenom deklamování určitých pravd víry …“.

- Ve své knize Pastorální teologie pro laiky, doc. Opatrný upřesňuje:

> Pokud se budeme držet poměrně těsně významu slova „pastýř“, od něhož pojem „pastorace“ odvozujeme, můžeme věc pojmout také takto: Ježíš Kristus je „dobrý pastýř“, který vede každého, kdo se mu svěří, bezpečnou cestou, k cíli, tedy vede ho k Bohu, svému Otci, k tomu, který člověka z lásky stvořil a chce ho při dosažení životního cíle s láskou navěky přijmout, čili dokonat jeho spásu. Všechno to, co člověku ukazuje Boží lásku … projevené v Ježíši Kristu, může být chápáno v širším slova smyslu jako pastorační činnost … V každém případě můžeme pastoraci charakterizovat jako činnost, která vychází z vědomí, že každý člověk je stvořen k obrazu a podobenství Božímu.[34]

- Sv. Jan Pavel II ve své Posynodální apoštolské adhortaci *Pastores dabo vobis* píše: „Pastorace, nebo také pastorální teologie je vědecká reflexe o růstu Božího království v dějinách, mocí Ducha svatého“[35]
- „V pastoraci je třeba dostatečně brát na vědomí a používat nejen teologické zásady, nýbrž i objevy světských věd, především psychologie a sociologie, aby i věřící byli vedení k ryzejšímu a zralejšímu životu z víry.“[36]

2.5 Misie

V roce 2017, k příležitosti světovému dni misií, papež František ve svém poselství řekl, že „misie je jádrem křesťanské víry“. Misie, z latinského *missio*, v překladu poslání, je základní charakteristikou křesťanského života. Je to poslání každého jednotlivce, křesťana, který svým životem (příkladem) nese radostnou zvěst (evangelium) mezi své bratry, i nevěřící, slovem i skutkem (příkladem může být almužna, fyzická pomoc při nějaké práci nebo také jen naslouchání a pobídka k naději). Ježíš sám „ustanovuje“ tento paradigmatický rozměr křesťanství, když posílá své učedníky do světa slovy: „Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu stvoření.“[37]

[34] OPATRNÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016. s. 14 - 16
[35] PDV 57 - 59
[36] Tamtéž
[37] Marek 16,15

- V pastorální konstituci o církvi *Gaudium et spes* čteme: „Radost a naděje, smutek a úzkost lidí naší doby, zvláště chudých a všech, kteří nějak trpí, je i radostí a nadějí, smutkem a úzkostí Kristových učedníků, a není nic opravdu lidského, co by nenašlo v jejich srdci odezvu.“[38]
- „A tak církev zároveň prosí i pracuje, aby se celý svět ve své plnosti přetvořil v Boží lid …“ [39]
- „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal …“[40]
- „Misionářský příkaz Pána má svůj původní pramen ve věčné lásce Nejsvětější Trojice.“[41]

2.6 Sociální nauka církve

V dnešní postmoderní a zvláště konzumní společnosti, termín *sociální nauka církve* zní jako nějaké abstraktní a těžko pochopitelné téma, či spíše ideologie. Avšak křesťan by je měl chápat jako soubor zásad, směrnic nebo doporučení na promýšlení životních postojů a situací, případně etických norem, které jsou aplikovány v každém jednotlivém lidském příběhu i celé společnosti.

- „Sociální učení Církve má svůj původ ve střetávání evangelijního poselství a jeho etických požadavků s problémy vyvěrajícími z života společnosti … Prameny sociální nauky jsou Písmo svaté, učení Otců a velkých teologů Církve a sám církevní učitelský úřad. Jejím základem a prvotním předmětem je důstojnost lidské osoby se svými nezcizitelnými právy … zahrnuje v sobě tři rozměry: teoretický, historický a praktický“. [42]
- „Sociální nauka církve předkládá zásady uvažování; formuluje měřítka pro posuzování, nabízí směrnice pro činnost.“[43]

2.7 Náboženské poutě a úcta svatých

Ještě krátce bych se zastavil u termínu *náboženské poutě* a *úcta svatých*: zmínky o poutnících nacházíme už v antice, nebo v Písmu svatém: „Každý rok chodívali jeho

[38] GS 1
[39] LG 17
[40] Mt 28,19 - 20
[41] KKC 850
[42] RÝPAR, František. ed. *Sociální nauka církve: instrukce pro studium a vyučování*. Brno: Sursum, 1991. s. 7-9
[43] KKC 2423

rodiče o velikonočních svátcích do Jeruzaléma.“[44] Zde, u svaté Rodiny, je vidět pečlivé převzetí židovských tradic, úpěnlivé dodržování a předávání odkazu předků (putování kmenů Izraele, Abraháma, Izáka a Jákoba, Josefa a dalších), a zároveň vzor pro další generace poutníků na různá místa k úctě svatých.[45] Stejně jako Adam zhřešil proti Hospodinu a potom se „styděl“ ukázat před Ním, stejně tak i hříšný člověk hledá alternativu pro navázání kontaktu s Bohem a volí cestu prostředníka, který je Bohu milý. A protože Církev svatou tvoří tři společenství v Kristu (církev putující, trpící a vítězná), křesťané jako poutníci na této zemi přednáší své prosby těm, o kterých věří, že patří k církvi vítězné a jsou jejich prostředníky před tváří Hospodina. Poutní místa mají pouze připomínat místa a události, na kterých se stal nějaký mimořádný jev (zázrak) případně na přímluvu kterého svatého se ten zázrak stal. Zde mohu ještě rozlišit mezi kanonický uznanými poutními místy katolickou církví a případnými soukromými zjeveními a zázraky jednotlivých křesťanů, kterým to má posloužit k prohloubení jejich víry a vztahu s Bohem. Motivace a důvody náboženské poutě jednotlivce můžou být různá (zde není vůbec myšleno cestování nebo dobrodružství): víra v Boha, důvěra ke svatým, činění pokání, prosba o uzdravení či jiné potřeby, poděkování za dobrodiní. Norbert Ohler o poutnících píše: „Chtěli poutěmi chválit Boha a uctívat jeho svaté, vzdávat mu díky, přednášet prosby nebo konat pokání … obraceli se na prostředníky (svaté), kteří nyní žijí jako přátelé Boha i lidí, jako přímluvci hříšníků u Boha.“[46]

2.8 Liturgické, modlitební a vzdělávací zdroje

V knize Liturgika od Adama Adolfa čteme: „Právní formalismus a kazuistika při konání liturgie a při vyučování trvají od 17. do 20. století.“[47] Z toho vyplývá, že pro liturgii a výuku lidu (katechezi), v probíraném období mé práce, bylo používáno knih z období po Tridentském koncilu, jakými byly: Catechismus romanus (1566), Římský breviář (1568) Římský misal (1570) Pontificale romanum (1596), Ceremoniale episcoporum (1600), Rituale romanum (1614). Až v roce 1909 se na katolickém sjezdu v Mecheln dostalo benediktinovi Lambertu Beauduinovi příležitosti k představení jeho koncepce liturgie. Nazval ji „pravou modlitbou

[44] Lk 2, 41
[45] Srov. OHLER, N. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 16.
[46] Tamtéž s. 205 - 206
[47] ADAM, Adolf. *Liturgický rok*. s. 51

církve“[48]. Jeho návrh na překlady nedělních mší v národním jazyce je přijat a šířen v německy mluvících zemích.

[48] ADAM, Adolf. *Liturgický rok*. s. 55

3 Banát

3.1 Seznámení s historickými fakty

Od 16. století do začátku 18. století byl Banát pod nadvládou Osmanské říše. Součástí Habsburské monarchie se stal až Požarevackým mírem (1718), někdy taky označeným jako mír z Passarovittz, kdy rakouské vojsko vyhnalo turky až za Dunaj. Brzy nato, za vlády císařovny Marie Terezie a také později císaře Josefa II, dochází k řízené kolonizaci této krajiny maďary, němci, slováky, bulhary a chorvaty. Pro monarchii to bylo velice strategické území jak z pohledu vojenského (ochrana hranic od vpádů turků) tak i z pohledu hospodářského. Proto vzniká 13. valašsko-ilyrský pluk pohraniční stráže se sídlem ve Weisskirchenu (město Bela Crkva v dnešním Srbsku), který se později rozdělí na 13. valašsko-banátský pluk s velitelstvím v Caransebeši a 14. pluk ilyrsko-banátský se sídlem v Bela Crkva. Začátkem roku 1873 důležitost těchto pluků upadá, jsou zrušeny a přechází se k civilní správě.[49] Velitelství těchto pluků bylo podřízeno přímo Dvorské válečné radě ve Vídni. Místní plukovní velitelství bylo soběstačné. Obsahovalo vojenský soud, oddělení správní, finanční, stavební a komise pro školství.[50] Do těchto pluků jsou vřazeni i přicházející čeští kolonisté.

Až později, zhruba v první polovině 19. století, dochází k obsazování nejjižnější části Banátu, území mezi řekou Nerou a Dunajem. Tehdejší guvernér Banátu (vojenský správce provincie určený císařem), generál Schneller byl pověřen k vybudování jakéhosi ochranného pásma s obrannými oddíly v této oblasti pohoří Almaž, které se stalo součástí pohraniční stráže. Doposud zde byly pravděpodobně pouze salaše, které spojovaly jen polní a lesní stezky.

Není jisté, proč si generál Schneller pro osídlení těchto krajin zvolil právě lid český. Domnívám se, že nejspíše využil situace, která v té době byla v Českých zemích. Z historických pramenů lze vyčíst, že český lid zažíval chudobu a platil vysoké daně. Zatěžující okolností byla i příliš dlouho trvající vojenská služba, někdy i více než 10 let. I když Čechy i Banát byly v té době součásti jedné monarchie, na vojenských

[49] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Nakladatelství Herrmann & synové. Praha. 2013. s. 16

[50] JECH, Jaromír; SECKÁ, Milena; SCHEUFLER, Vladimír; SKALNÍKOVÁ, Olga. *České vesnice v rumunském Banátě.* Ústav pro etnografii a folkloristiku v Praze. Praha. 1992. s. 10

hranicích platily jiné právní normy a předpisy. Za těchto okolností generál Schneller uzavřel dohodu s jistým podnikatelem se dřevem jménem Magyarly, Desideriu Gecse uvádí jméno Josif, Georg nebo János,[51] o pronájmu pohraničního pásma na kácení stromů s podmínkou, že dělníky najme z Čech. Jak píše Rudolf Urban ve své knize *Češi a Slováci v Rumunsku*: „Magyarly vyslal do Čech agenty, kteří krásnými sliby, vyličováním blahobytu, výhod a volnosti zlákali mnoho drobných zemědělců a řemeslníků, že opustili své, byť i chudé chaloupky a dílny a vypravili se do zaslíbené země“[52]. Sliby vojenské zprávy na lepší život budily dostatečnou důvěru, proto se osobně přikláním k názoru, že hlavním důvodem přestěhovalců byla ekonomická stránka.

Magyarliho agenti působí především v oblasti Pražského, Klatovského, Plzeňského, Čáslavského a Příbramského kraje. Výzva dochází naplnění s prvními zájemci z bývalého Klatovského a Plzeňského kraje[53]. Přesná doba prvního transportu je shodná téměř ve všech pramenech a tou je rok 1823. Pro přesídlení v rámci monarchie bylo nutné, aby před přestěhováním měli žadatelé propouštěcí list k tomuto účelu. Proto se Magyarly obrací s žádostí na české gubernium a také na velitelství vojenského pluku v Caransebeši (možná i na Vídeňskou válečnou radu[54]). Propouštěcí listy jsou podepsané a začíná stěhování.

Způsoby dopravy kolonizátorů se v různých pramenech liší, někde alespoň částečně. Jisté je, že se v roce 1823 vydali, pomocí povozů taženými voly (koně měli jen bohatí lidé a vojenští důstojníci), do Vídně. Na cestu z Vídně do Banátu, jak některé prameny uvádí, přistěhovalci pluli po Dunaji[55]. Jiné prameny (Gecse[56] i Urban[57]) tvrdí, že i dále šli pěšky a s povozy přes maďarskou pustu. Urban uvádí: „Stěhovala se celá rodina i s dětmi a starci, s nejpotřebnějším nářadím hospodářským, domácím a dobytkem. Jelo se přes Budějovice na Vídeň a pak dolů uherskými pustami.“[58]

[51] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 34
[52] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. Vydavatelstvo Ivan Krasko. Nadlak 2005. s. 8
[53] JECH, Jaromír; SECKÁ, Milena; SCHEUFLER, Vladimír; SKALNÍKOVÁ, Olga. *České vesnice v rumunském Banátě.* s. 14
[54] Tamtéž s. 14
[55] Srov. Tamtéž s. 15
[56] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 34
[57] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 9
[58] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*.. s. 9

Gecse poznamenává: „Češi, kteří přijeli v prvních dvou skupinách v létech 1823 až 1824, byli povoláním především tesaři, truhláři a kováři. Do Dunajské soutěsky cestovali asi dva měsíce na vozech tažených voly přes Vídeň a maďarskou pustu.“[59]

První kolonisty Magyarly usadil poblíž města Nová Moldava (kolem teče řeka Dunaj). Založil zde dvě menší osady, které pojmenoval Elizabethfeld a Svatá Helena (jména jeho dcer Elisabeta a Elena). Cesta byla velmi náročná s velkými ztrátami na zdraví, někdy i na životech. Došly jim veškeré zásoby a peníze. O to větší zklamání přistěhovalých Čechů bylo „když po příchodu na místo zavedení byli do lesnatých kopců, daleko od lidských obydlí, kde každý si měl vybrati určité místo ke kácení a hned počíti s prací.“[60] Prostředky k návratu již neměli a vzniklé situaci se nemohli bránit. Začali si stavět domy ze země a pracovat v lese jako dřevorubci. Pro začátek dostali od Magyarliho zásoby potravin, nářadí a dobytek, které postupně spláceli prací při těžbě dřeva v lesích.[61] Až téměř dva roky po příchodu měli Češi možnost stavět si lepší domy s kamenným základem. Druhý a třetí transport kolonistů (1824–1825) měl stejný průběh.

Asi po třech létech (někteří autoři uvádí 5 let[62]), Magyarli odebral přistěhovalcům nářadí pro práci v lese a zmizel neznámo kam. Takto české kolonie zůstávají bez práce a bez prostředků. Proto se obrací s žádostí o pomoc na vojenského velitele v Carabsebeši, plukovníka Drasenoviče. Také žádají o začlenění obsazeného území k hraničářskému pluku. General Schneller požadavek předložený Drasenovičem vyslyšel a obě osady kolonistů přičlenil k pluku. Tímto krokem kolonisté měli získat jisté výhody a úlevy (zdarma obilí k setí, dřevo na stavbu domů, pozemky, osvobození od daně z úrody a daně z pozemků aj.), které jim měli trochu usnadnit život.

I nadále zůstává území velmi málo osídlené a s nedostatkem pohraničníků. Proto vojenské velitelství v Caransebeši, v čele s generálem Schnellerem, žádá Dvorskou válečnou radu ve Vídni o svolení pro řízenou kolonizaci tohoto území Čechy, se souhlasem a s pomocí českého gubernia. Válečná rada dává souhlas a s českým guberniem upřesňuje podmínky. Gubernium posílá na průzkum dva zmocněnce.

[59] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 34
[60] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 9
[61] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 35
[62] SECKÁ, Milena. *Češi v Rumunsku*. In *Češi v cizině* č. 9. Ústav pro etnografii a folkloristiku. AV ČR. 1996. s. 98

Zakrátko se zmocněnci vracejí s povolením o přistěhování Čechů. Nastává další vlna kolonizace Banátu (1826–1828). Zájemci žádají o „propouštěcí list“ české gubernium a zároveň o „přijímací list“ z Velitelství Valašsko-ilyrského hraničářského pluku.[63] Prodávají svá hospodářství a svůj majetek. Vojenská správa staví pro nové osídlence domy (provizorní chýše, později dřevěné domy) a každý nový transport je vojáky očekáván.[64] Jak uvádí Urban: „Pozdější výpravy, které byly organizovány již přímo vojenskou správou, cestovaly z Vídně po Dunaji až do Moldové na pramicích, na kterých naloženy byly i vozy a veškerý ostatní majetek.“[65] Spolek autorů knihy *České vesnice v Rumunském Banátu* však uvádí, že právě kvůli obtížné přepravě si přestěhovalci nesměli sebou brát dobytek a vozy.[66] Jestliže první vlny kolonizace se účastnilo asi 52 katolických rodin a asi 30 rodin evangelického vyznání, druhá vlna pod záštitou vojenských úřadů byla mnohem větší. Z původně plánovaných asi 600 rodin se nakonec přihlásilo zhruba 1500 rodin[67]. Této vlny kolonizace se účastnili v hojném počtu i německé rodiny z Čech. Byly založeny nové osady: Poneasca, Bigăr (Biger), Gârnic (Gerník), Tiszovicza (Eibenthal), Frauenwiese, Mraconi, Ravenszka (Rovensko), Sumicza (Šumice), Nový Župánek. Na přesné době vzniku nových osad se prameny rozcházejí, jak v čase vzniku, tak v počtu obyvatel, případně počtu rodin českých a německých nebo počtu rodin katolických či jiného vyznání. Domnívám se, že je to dáno prameny, ze kterých konkrétní autor čerpal. Velmi často se stávalo, že pramenem bylo „vyprávění praotců“ nebo místního „kronikáře“. Například Jan Schlögl popisuje vyprávění jeho otce Jindřicha, který byl učitelem ve Svaté Heleně a pravděpodobně se setkal s prvními kolonisty.[68] Podle Jindřicha Schlögla, proběhla první vlna osidlování Banátu v období 1820–1822. [69]

Většina pramenů se však shoduje na tom, že druhá vlna kolonizace Banátu skončila v roce 1828, kdy už byly založeny všechny české osady. Desideriu Gecse uvádí ve své publikaci konkrétní počty osob sídlících v jednotlivých obcích, včetně

[63] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 36
[64] SECKÁ, Milena. *Češi v Rumunsku*. s. 98
[65] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 9
[66] JECH, Jaromír; SECKÁ, Milena; SCHEUFLER, Vladimír; SKALNÍKOVÁ, Olga. *České vesnice v rumunském Banátě*. s. 18
[67] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 36
[68] SCHLOGL, Jan. *Školská kronika*. Bratislava 1934. [Rukopis; opis v Ústavu pro etnografii a folkloristiku AV ČR v Praze], s. 11
[69] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 34

rozdělení dle národnosti.[70] Celkové počty kolonistů z druhé vlny najdeme i v knize *České vesnice v Rumunském Banátě* uvedené takto: „Celkem lze tedy odhadnout, že v druhé vystěhovalecké vlně v létech 1827 až 1828 odešlo do Banátu přes 1700 rodin /asi 8000–9000 lidí ve srovnání s údaji z konce zimy 1828/, Čechů i Němců. Z různých stížností a referend víme, že nepocházeli jen z Klatovska a Domažlicka, ale i z Berounska, Hořovicka, z Příbramska, Zlonicka, Čáslavska, Chrudimska, Královehradecka, Turnovska a možná že i z jiných oblastí Čech.“[71]

Od roku 1828 až do roku 1862, kdy započala třetí vlna osídlení Banátu, byl proces migrace z Čech přerušen. Někteří osídlenci opouštěli osady z různých důvodů nespokojenosti, pro které se vraceli zpátky do Čech, případně se vydali do jiných českých, rumunských nebo srbských osad či měst (Oršova, Nova Ogradena, nebo také Kruščice v Srbsku) jako například: v místě bylo málo vody nebo úplně vyschl pramen; v některých obcích byl nedostatek domů a tak několik rodin bydlelo v jednom domku; jelikož v druhé vlně nebyli pouze chudí lidé ale i řemeslnící a obchodníci, kteří nebyli zvyklí na těžkou práci a tak se nedokázali uživit; slíbená půda často představovala prales, který byl potřeba nejprve vykácet. Vykácením lesa ale velmi často vysychaly prameny, jak se to stalo například v původní obci Eibenthal, která se v důsledku požáru a nedostatku vody musela přestěhovat blíže k řece (cca 300m).

Třetí vlna osídlení (1862–1864) se Dunajské stezky jen mírně dotkla, jelikož většina příchozích migrantů se usídlila na severní hranici Banátu (vzdálená odhadem cca 200 km od Dunaje), v obcích Velký Perek a Klopotíně (rumunsky Clopodia) na statku barona Kinského.[72]

Myslím si, že je zapotřebí zdůraznit fakt, že ne všichni přistěhovalci zůstali v původně obsazených koloniích. K přestěhování docházelo v průběhu osídlování ale i následně po ukončení migračních vln a trvá to dodnes. Gecse uvádí, že i v rumunských pramenech se nachází zmínky o „přesídlování“ Čechů. Ve své knize uvádí přesné počty přesídlených Čechů z Banátu do konkrétných míst, například: do Bulharska, Ameriky, Argentiny, do Srbska … Kupříkladu obec

[70] Tamtéž s. 37
[71] JECH, Jaromír; SECKÁ, Milena; SCHEUFLER, Vladimír; SKALNÍKOVÁ, Olga. *České vesnice v rumunském Banátě*. s. 18
[72] Srov.GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 41

Vojvodovo v Bulharsku založili přistěhovalci ze Svaté Heleny.[73] Spisovatelka Iva Heroldová ve svém článku *Vystěhovalectví do jihovýchodní Evropy* v publikaci *Češi v cizině 9* uvádí: „Předkové dnešních Čechů usazených v osadě Česko Selo (Ablian, Fabijan), v obci Kruščice u Bele Cerkve a ve Velikém Středišti u Vršice, přišli na území jugoslávského Banátu z původních hraničářských obcí na území dnešního rumunského Banátu, v okolí měst Oršové (Orsova) a Moldavy (Moldava Noua); jen zlomek přišel přímo z Čech a Moravy.“[74]

Počáteční potíže přistěhovalých se časem zmírnily, vyřešily nebo se s nimi Češi naučili žít. Některé obce zanikly v důsledku přestěhování obyvatel do jiné obce: pro příklad z osady Tiszovicza lidi odešli do nedalekého Eibenthálu (cca 7km), případně do obce Nova Ogradena nebo města Oršova. Zanikly také obce Frauenwiesen, Elizabeta, Poňáska. Později při výstavbě nádrže Železná vrata na Dunaji byly zatopeny i obce Nová Ogradena a Nový Župánek. V současnosti se na území rumunského Banátu nachází 6 obcí české národnosti a těmi jsou: Gerník, Svatá Helena, Šumice, Rovensko, Biger a Eibenthal. V okolních i vzdálenějších městech a obcích banátské soutěsky (příklad Oršova, Zlatica, Liubcova, Berzasca, Moldova Noua, Baia Noua, Oravica, Timisoara) se nachází potomci přesídlených Čechů, v menších či větších komunitách. V důsledku nástupu moderní konzumní doby i tyto „zapadlé“ obce v rumunských horách trpí odlivem svých obyvatel do jiných krajů. Odcházející „za lepším životem“ obhajují své jednání: „Děláme to pro své děti!“.

Z rozhodnutí vídeňského dvora byl v roce 1860 Banát připojen k územnímu celku Uher a začlenil se do Uherského království. Došlo k rozdělení území na župy a okresy. Později, okolo roku 1911, jak uvádí Gecse, dochází i k přejmenování obcí, které dostávají maďarská jména, například: Eibenthal–Tiszafa, Rovensko–Almásróna, Šumice – Cseherdős …[75]

Po usazení přistěhovalých Čechů v nově vzniklých osadách si Češi zvykali na nový pořádek, nové prostředí (lesy, louky, pohraniční pásmo), novou práci a téměř žádný kulturní život. Občas psali petice na vojenské úřady proti té či oné těžkosti, velmi často ale bez odezvy. Nicméně vojenským úřadům bylo jasné, že k tomu aby si nové

[73] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 42
[74] HEROLDOVÁ, Iva: *Vystěhovalectví do jihovýchodní Evropy*. In *Češi v cizině* č. 9. Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. Praha. 1996, s. 82
[75] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 58

obyvatele udrželi, musejí jim vytvořit alespoň nějaké podmínky, aby si zde vytvořili domov, například postavit školy, kostely, obchody nebo obecní úřady. Nejprve úřady většinou jen slibovaly ale postupně během 20–30 let se přičinily a pomohly s výstavbou obecních domů, kostelů a škol.

Zpočátku chlapi pracovali v lesích, kde káceli dřevo. Ženy s dětmi hospodařily doma a na nových políčkách. Po začlenění osad do hraničního pásma k hraničárskému pluku vstoupilo mnoho chlapů do služeb pohraničního pluku k ochraně hranic, z čeho jim vznikl nárok na odměnu (někdy v podobě lesů), na půdu, úlevy na daních. Vojenský úřad, za pomoci obyvatelstva nechává v obcích postavit obecní domy, kterým říkali „strážnice“, a které sloužily k obecním účelům nebo zde byly ubytovány malé vojenské oddíly, které konaly strážní službu.[76] Těchto „privilegií“ ve strážní službě mohli noví osídlenci využívat až do roku 1872, kdy na základě dekretu císaře Františka Josefa dochází k demilitarizaci pohraničního území a přechází se k civilní správě.[77] V nově nastoleném uspořádání území dochází k vybudování lepší pozemní a vodní dopravní infrastruktury, je zavedeno telegrafní spojení a také dochází ke změnám v oblasti pracovního trhu. Chlapi dojížděli do vzdálenějších míst a pracovali jako horníci nebo zemědělci, dívky jezdily na větší panství pracovat jako děvečky nebo chůvy k bohatším pánům. Ženy, děti a staří se starali doma o hospodářství a polnosti.

Školy se začaly stavět asi cca 20–30 let po usazení. Zpočátku se nejspíš učilo po domech, později, jak uvádějí některé prameny, se učilo v obecních domech. Tyto obecní domy, strážnice, někdy potom plnily další funkce, například jako modlitebny nebo také obydlí pro kněze a učitele.[78] Prvními učiteli byli vzdělanější příchozí osídlenci, později, za pomoci vojenských úřadu, byli dosazování do těchto kolonií učitelé z Čech. V knize Rudolfa Urbana najdeme zmínku o působení prvního diplomovaného učitele ve Svaté Heleně v roce 1854, jménem Antonín Holeček.[79] Jeho nástupcem je pak uveden Jindřich Schlögl z Velké Řetové u Ústí nad Orlicí.[80] V práci Desideria Gecseho ale nalézáme stav školní docházky a zmínku o prvním diplomovaném učiteli až v roce 1863, jímž byl učitel Jindřich Schlögl. Antonína

[76] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 14
[77] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 52
[78] Srov. Tamtéž s. 60
[79] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 15
[80] Tamtéž s. 26

Holečka potom označuje jako „vzdělanějšího rolníka“[81]. V obci Gerník byl prvním vystudovaným českým učitelem Vincenc Zahmouřil a na Eibenthale Josef Hájek. Během let se v českých obcích vystřídalo více kvalifikovaných učitelů, kteří spolu s kněžími měli významný podíl na vzdělávání kolonistů, na zachování českého jazyka a tradic a zajisté i víry. Zároveň se musel vyučovat německý jazyk, jak tomu ostatně bylo i v celém císařství. Stávalo se, že i kněží působili jako ředitelé škol nebo jako učitelé. Po přidělení Banátu k Uherskému království velmi často úřady nutily ředitele škol k zavádění výuky maďarského jazyka. Žáci, kteří tento jazyk nezvládali, byli občas i fyzicky trestáni.

Velmi podobný vývoj se odehrál i oblasti náboženské. Z vyprávění našich praprarodičů mám takové informace, že se lidé zpočátku scházeli po domech k menším pobožnostem vedených někým ze „starších“ z lidu, kteří neměli k této činnosti potřebné vzdělání ani zkušenosti a přesto se ze všech sil snažili, aby lidé drželi při sobě a při Bohu, a upevňovali jejich víru a naději. Tato činnost vedení při pobožnostech (lidově se jim říkalo „modliči“), naplňuje smysl možnosti pastorace uvedené v kodexu kanonického práva, jako služba Božímu slovu.[82] Později si osadníci postavili menší modlitebny. Po vybudování obecních domů je kolonisté používali také jako modlitebny. Jelikož převážná část přistěhovalých osadníků byla katolického vyznání, kromě asi 30 rodin ze Svaté Heleny, jak již bylo výše zmíněno, náboženství pro ně hrálo velmi důležitou roli, stejně jako vzdělávání. Gecse Desideriu ve své práci to popisuje následovně:

> Duchovní život, odrážející se v náboženství a vzdělávání, byl pro české kolonisty vždy velmi důležitý. Otázky s ním spjaté řešili už od prvních let osídlování Banátu, kdy si stavěli první modlitebny a školy. Stejně jako pro ostatní obyvatele kolonizující Banát bylo i pro Čechy náboženství tmelícím prvkem jejich jednoty a vývoje. Vzdělávání se vyvíjelo souběžně s náboženstvím[83], v některých vesnicích byli jeho koordinátory zpočátku i duchovní. V prvních padesáti létech vývoje českých sídel (do roku 1873) se na činnosti v osadách a na rozhodování o nich podílela spolu s duchovní mocí (církev) i moc vojenská (hraničářské úřady), což ve výsledku znamenalo pro české vsi přínos: vybudování kostelů, far a škol či působení kvalifikovaných učitelů.[84]

[81] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 233
[82] CIC, kán. 759
[83] Gecse uvádí doslovně “souběžně s církvi“
[84] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 207

O zbožnosti místních svědčí i množství křížů a kapliček v obci případně v okolních polích (k těmto křížům v poli se konala procesí při prosbách za déšť, úrodu, ochranu před suchem nebo různými škůdci). Lidová zbožnost se však projevovala jak v každodenním životě (společná modlitba dětí s rodiči a prarodiči před a po jídle, večer před spaním, modlitbou Anděl Páně, zpíváním českých koled …), tak ve slavení církevních svátků liturgického kalendáře. Veškeré tyto náboženské slavnosti se nesly v duchu českých tradic a kultury, kterou byli kojení čeští kolonisté ve své domovině, v zemi svatého Václava. Vzpomínám si, že jako děti jsme pomáhali rodičům při polních pracích. Když bylo kolem poledne (buď jsme sledovali čas na hodinkách, nebo jsme slyšeli v dáli kostelní zvon) odložili jsme nářadí, smekli čepici nebo klobouk a společně jsme se hlasitě pomodlili modlitbu *Anděl Páně*. Také při práci jsme si zpívali české písně, jak nábožné tak i světské. Byla to do jisté míry taková domácí škola, která se velmi dobře předávala ústním podáním a nevyžadovala zvláštní čas na výuku. Výuka českého jazyka a gramatiky byla v různých dobách zakázaná. Z tohoto důvodu není zachovaný český jazyk u těchto krajanů příliš gramaticky správný. Osobně jsem například nikdy neabsolvoval ani jednu hodinu české gramatiky.

3.2 Pastorace v dobách kolonizace a rozvoje

Nově osídlené území spadalo pod duchovní správu římskokatolického biskupství v Cenadu (později přemístěno do Temešváru, kde byla ustanovena i nová diecéze a biskupství v Cenadu zaniklo).[85] První zmínky o příchozích katolících jsem našel v zápise farní knihy *Historia domus* v Nové Moldavě (autor této práce disponuje fotokopii této knihy, viz náhled příloha č. 1). V tomto zápise místní kněz Mathias Posgay, na straně 131 uvádí, že ke své farnosti přičlenil Čechy ze Svaté Heleny, Gerniku a z Elizabety. Zde nacházíme první známky skutečné pastorační činnosti vedené knězem v nově vzniklých českých osadách. Nejednalo se jen o administraci svátostí ale též o duchovní pomoc, případně pomoc v různých životních zkouškách nebo též s vyřizováním různých dokumentů. Dle nařízení biskupství byly další obce jako Nový župánek, Eibenthal, Nová Ogradena přičleněny k farnosti v Oršavě. Až

[85] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 207

v roce 1847 povoluje biskup temešvárský založení první české farnosti v Gerníku, ke které potom přičleňuje i ostatní české osady.[86] V pozdějších dobách se některé farnosti budou vracet pod správu farnosti v Oršavě.

3.3 Jednotlivé osady

Gerník

I když se stavbou kostela v Gerníku se započalo pomocí vojenských úřadů už v roce 1830, stavbu jako takovou si museli věřící stavět sami. Velkým úsilím pak konečně dosáhli věřící v létech 1856–1858 dostavby kostela a jeho vysvěcení, pod správou českého kněze Františka Unzeitiga (působil zde od roku 1850). V době svěcení kostela už byla postavená i fara v Gerníku. V poznámkách Gecseho se uvádí, že ke stavbě finančně přispěl jak císař František Josef I, tak i císař Ferdinand.[87] Že čeští krajané v Banátu nebyli úplně odříznutí od své domoviny dokládá i dar pražského arcibiskupa Bedřicha Schwarzenberga, který věnoval kostelu relikviář s ostatky sv. Jana Nepomuckého.[88] Příchod českého kněze Unzeitiga byl pro český lid požehnáním. První zmínku o jeho působení v Gerníku jsem nalezl při nahlížení do *Farní knihy* v Gerniku na straně 30. Otec Unzeitig uvádí, že přichází jako kněz z Královéhredecké diecéze a v měsíci červnu roku 1850 „obsazuje“[89] farnost v Gerníku. Rudolf Urban jeho působení popisuje takto: „Prvním farářem Gernickým byl František Unzeitig, rodák z Velké Třebové. Byl to vzorný kněz, neúnavný pracovník v církevních i školních věcech. Požíval veliké vážnosti jak u lidu, tak u církevních a vojenských úřadů a svým vlivem obci v mnohém prospěl.“[90]

Chtěl bych vypíchnout a zároveň vysvětlit poznámku R. Urbana o „vážnosti u vojenských úřadů“: V dochovaných tradicích a z vyprávění našich prababiček byli pan farář a učitel (nebo učitelka) nejvzdělanějšími a taky nejváženějšími osobami v obci. Velmi často se farníci chodili radit s panem farářem ohledně ekonomických, případně právních nebo někdy i lékařských záležitostí. Pan farář ale v době monarchie byl důstojníkem a nosíval důstojnický vojenský mundůr. Proto jeho nadřízený byl jak pan biskup tak i vyšší vojenský důstojník. Jako důstojník mohl

[86] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 208
[87] Srov. Tamtéž s. 238
[88] JECH, Jaromír; SECKÁ, Milena; SCHEUFLER, Vladimír; SKALNÍKOVÁ, Olga. *České vesnice v rumunském Banátě*. s. 11
[89] V originále: *occupavit*
[90] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 33

svým svěřencům pomáhat jak v duchovním životě, tak i v jejich sociálních potřebách, případně při jednání s úřady.

Nástupcem děkana Unzeitiga se stal Bertrandus Špaček, rodák ze Všetat u Mělníka. Na Gerník byl poslán maďarskou vládou, aby otec Unzeitig mohl odejít na důchodový odpočinek. Dne 26. 4. 1887 otec Unzeitig zemřel a je pohřben na Gernickém hřbitově. Farář Bertrand Špaček v Gerníku působí do roku 1897, kdy je vystřídán maďarským knězem Ioanesem Rákosim.[91] Další kněží působící ve farním úřadě v Gerníku (samozřejmě spádově i v dalších českých filiálkách): otec Smetana, o.Tomasich, o.Kornauth, o.Farkaš, o.Wolf, o.Babinský, o.Schulz, o.Mašek, o.Altman, o.Palie a poslední o.Přelouček, který slouží doposud (otec Mašek a otec Přelouček sloužili v Gerníku opakovaně).[92]

Rovensko

Velmi podobné to bylo i v Rovensku. První modlitebna byla postavená v roce 1828 a byla zasvěcená sv. Martinovi. S nástupem otce Unzeitiga je tato modlitebna vyměněná za nově postavenou kapli s věží, která zároveň sloužila i jako škola. Do kaple dali obraz sv. Martina a tomuto svatému ji zasvětili.[93] Kvůli špatné dostupnosti farář na Rovensko dojížděl jen několikrát do roka. Urban též zmiňuje, že od počátku se učilo česky a německy, později po přičlenění Banátu k Uherskému království, až do roku 1914, výhradně maďarsky.[94] Osada Rovensko spadala pod Gernickou farnost.[95] Kamenný kostel byl vybudován až v létech 1922–1923 a byl zasvěcený svátku Narození Panny Marie. Jelikož byla obec izolovaná a kněz sem mohl jen velmi málo dojíždět, bohoslužeb v novém kostele se ujal učitel Pavlát, který si sestavil pěvecký sbor a zpívali české mše a písně.[96] Dnes sem dojíždí otec Josef Přelouček z Gerníku.

Biger

Počátky obce Biger, německy Schnellersruhe, se datují kolem roku 1828 (Gecse i Urban se shodují). Nejprve si postavili dřevěnou modlitebnu se školní učebnou, zasvěcenou sv. Václavu. Až v roce 1876, na křižovatce dvou hlavních cest obce,

[91] FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. Jana Hanusová. Praha. 2014. s. 131
[92] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 229
[93] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 36
[94] Tamtéž s. 37
[95] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 255
[96] Srov. Tamtéž s. 255

si postavili kostel zasvěcený sv. Trojici a zároveň i školu.[97] Ve své knize Gecse uvádí záznamy otce Schulze do Gernické *Farní knihy*, podle kterých byl kostel postaven až v roce 1877 a vysvěcen 1878. První zmínky o pastoraci vedenou farářem v této osadě nacházíme až s příchodem otce Unzeitiga.[98] Do té doby, stejně jak tomu bylo v ostatních českých obcích, dojížděl 1–2x za rok kněz z Moldavy nebo Oršavy, a všechny ostatní pobožnosti se konaly pod vedením jednoho ze starších mužů (kterému říkali „modlič"). I otec Unzeitig sem dojížděl jen několikrát za rok. Ve zbytku období ho při pobožnostech zastupoval modlič nebo kostelník, jakým byl například kostelní zpěvák Václav Mareš (1920–1929). Od roku 1929 do roku 1951 do Bigru dojížděl gernický farář Josef Babinský.[99] Administrátorem filiálky v Bigru je dnes otec arciděkan Václav Mašek, který zde vysluhuje v důchodovém věku.

Šumice

Ani v osadě Šumici tomu nebylo z počátku jinak. V roce 1828 byla postavena první modlitebna, která byla v roce 1887 zbořena a nahrazena dřevěným kostelem. Později je dřevo nahrazeno cihlami.[100] Petr Filip uvádí, že v roce dokončení kostela (1888) se konala velká sláva a první bohoslužba v českém jazyce mnohé osadníky přiměla k slzám. Tento kostel byl zasvěcený sv. Anně.[101] Kněz dojížděl několikrát do roka, většinou z farnosti Božovice. Petr Urban dodává: „Jinak všechny pobožnosti i pohřby vykonává kostelník a zpěvák Petr Štika."[102] Vyučovalo se po domácnostech, až později kolem roku 1857 byla postavena školní budova.[103]

Eibenthal

Moje domovina, vesnička Eibenthal, dostala své jméno podle místa, ve kterém se přestěhovalci usadili už v roce 1826–1828. Tím místem byly horské stráně porostlé tisovými lesy (v překladu Tisové údolí).[104] Po příchodu si kolonisté postavili obecní dům pro bohoslužby a školní výuku. V roce 1846 byl postaven první kostel a hned vedle dům pro kněze, kterého se však nedostávalo, a zatím dojížděl farář z Oršavy (město vzdálené cca 40km)[105]. Až v roce 1912 byl postaven současný

[97] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 23
[98] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 259
[99] Srov. Tamtéž s. 260
[100] Srov. Tamtéž s. 268
[101] Srov. FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. s. 139
[102] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 41
[103] Srov. Tamtéž s. 40
[104] Tamtéž s. 19
[105] V tehdejší době cesta povozem taženým voly trvala jeden celý den.

kostel z kamene v novogotickém slohu. Kvůli velké vzdálenosti od Gerníku i od Oršavy, založilo v roce 1874 Temešvárské biskupství v Eibenthále druhou českou farnost. Prvním farářem zde působícím byl otec Dominik Kottnauer[106] (příloha č. 4 je fotokopie z *Farní knihy* Eibenthalu, kterou má autor této práce k dispozici). Jeho nástupci v létech 1880 až 1926 byli: Filip Zdařil, Josef Fabián, Josef Frész, Slovák Štěpán Kubinger.[107] S malou výjimkou v létech 1937–1939 (zde působil o.Hanzelka), zůstala Eibenthalská fara téměř 40 let bez faráře.[108] Střídavě sem potom dojíždí faráři z Oršavy, Nové Moldavy nebo z Gerníku. Další dojíždějící faráři do Eibenthalské farnosti v létech 1939 až doposud byli v tomto pořadí: o.Josef Kleits, o.Ioan Marcovici (oba z Oršavy), o.Václav Mašek, o.Augustinov. o.Stojanovič, o.Bobočov (dojížděli z Nové Moldavy), o.Mašek, o.Přelouček (dojížděl z Nové Moldavy), arciděkan Václav Mašek (byl farářem se sídlem v Eibenthále), o.Sima Mihai, který dodnes slaví mši svatou každou neděli a zasvěcený svátek v českém jazyce (dojíždí z Oršavy, cca 40km vzdálené město). Otec Mašek a otec Přelouček zde sloužili opakovaně. Někteří kněží byli rumuni, chorvati nebo ryze čeští kněží z českých osad v Banátu, jako například o.Václav Mašek (dnes působí v Bigru) a Josef Přelouček (dnes působí v Gernické farnosti). Z vyprávění našich pradědečků, ale i z vlastní zkušenosti vím, že pobožnosti v kostele, v nepřítomnosti kněze, se ujímal modlič nebo kostelník a náboženství se vyučovalo buď ve škole, nebo ve farní budově. Někdy vyučování katechismu vedl místní učitel jindy zase modlič. Se zvláštním povolením z biskupství, na doporučení faráře, směl modlič vést sváteční a nedělní pobožnosti, doprovázet náboženský průvod, vyučovat náboženství, pohřbívat zemřelé. Právě v takových dobách, kdy kněz nebyl přítomen v Eibenthale, se na žádost faráře ujal vedení pobožností můj otec Josef Mareš. V době jeho nepřítomnosti (povinné zaměstnání v době totality, nemoc nebo jiné závažné překážky) jsem jej pak zastupoval v těchto záležitostech. Pamatuji si, že jsem ve svých cca 16–18ti letech vedl liturgii nedělní/sváteční bohoslužby slova. Také si vzpomínám na pohřební obřad, který jsem vedl při úmrtí tříměsíčního dítěte.

První samostatná školní budova v Eibenthale byla postavená v roce 1848,[109] později přestavěná na nynější školu. První diplomovaný učitel, jak již bylo zmíněno výše, byl

[106] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 263
[107] Srov. Tamtéž. s. 263 - 264
[108] Srov. Tamtéž. s. 264
[109] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 20

Josef Hájek, do té doby vyučovali nekvalifikovaní učitelé jako například Jan Hájek.[110]Později dojížděli nepravidelně diplomovaní učitelé z Čech, pokud to zrovna státní režim nezakazoval.

Svatá Helena

Ačkoliv osada Svatá Helena byla založená českými kolonisty jako jedna z prvních, katolíci sem dorazili až kolem roku 1847 (do té doby zde byli pouze evangelíci, cca 30 rodin).[111] V počtu katolických a evangelických rodin na počátku osídlování Svaté Heleny, ale i v době příchodu na Svatou Helenu se autoři Urban a Gecse liší. Domnívám se, že to může být dáno faktem pozdějšího zániku osady Elizabetfeld a přestěhování těchto obyvatel do Svaté Heleny. Přes to všechno, první zmínku o stavbě modlitebny nacházím až v roce 1850. Budovali ji společně katolíci i evangelíci a sloužila zároveň jako školní třída. Posvěcená byla otcem Unzeitgem (tuto filiálku spravoval v létech 1850–1873) a zasvěcená byla sv.Heleně.[112] Dalo by se říci, že čím byl otec Unzeitig pro Gernické osadníky, tím byl učitel Jindřich Schlögl pro helenské katolíky. Svým úsilím (audiencí u císaře Františka Josefa a císařovny Marie Anny s žádostí o pomoc, a také u svých krajanů v Pardubicích, Hradci Králové aj.) pomohl s výstavbou kostela. Dokončení stavby kostela Gecse datuje do roku 1876,[113] Urban zmiňuje rok 1879.[114] Petr Filip ve své práci píše, že učitel Jindřich Schlögl nastoupil na žádost děkana Unzeitiga, který působil v Gerníku, v létě roku 1863.[115] Kostelní oltář se sochou svaté Heleny pak Schlögl získal jako dar z farnosti v Chrudimi. Ujímal se i nedělních bohoslužeb. Do roku 1898 byl kostel filiálkou farnosti v Gerníku, kdy přešel pod správu farnosti v Nové Moldavě, případně se to různě střídalo. Křesťanská obec ve Svaté Helene byla vždy jen filiálkou a střídavě spadala pod farnosti Gerník nebo Nová Moldava. Nikdy tedy neměla svůj farní úřad.

Počáteční řevnivost mezi katolíky a evangelíky, po výstavbě modlitebny ještě více vzrostla. Ani vojenské úřady evangelíkům nevycházely vstříc. Pro evangelíky ze Svaté Heleny to byly krušné časy. Svou první modlitebnu si mohli vybudovat až v roce 1856 (místnost v budově školy). Avšak dalších 40 let si museli počkat

[110] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 264
[111] URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 25
[112] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 214
[113] Srov. Tamtéž s. 214
[114] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 27
[115] FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. s. 52

na vlastního duchovního správce. Do té doby pobožnosti vedli starší z lidu, jako například Matěj Trnka, a od roku 1862 dojížděl několikrát do roka evangelický farář z Klopotína.[116] O to větší radost měli, když v roce 1862 dostali povolení a postavili si školu. Jejich radost netrvala dlouho. Jelikož si musela obec platit učitele ze svého rozpočtu, což bylo velké zatížení pro obec, po krátké době byla evangelická škola zrušena.[117] Prvním působícím pastorem byl Vincenc Jouza, který však kvůli své náklonnosti k Maďarům způsobil roztržku sboru, a tak někteří odcházejí a zakládají sbor baptistického vyznání. Někteří nespokojení také odjíždí ze Svaté Heleny do Bulharska a vstupuji do metodistické církve. Kolem roku 1887 je postaven evangelický kostel a od roku 1891 zde působil první kazatel, jménem Antonín Svoboda. Vlivem některých členů rodin adventistů a nespokojenosti evangeliků s pastory, mnoho evangelíků během let přechází k baptistům. Nepomohl ani příchod českého pastora Chorváta, který se nakonec projevil jako adventistický misionář. Chorvát s odpadlíky nalezl útočiště u předáka evangelické obce, který zavřel svou hospodu a udělal z ní adventistickou modlitebnu. S nástupem pastora Košťála v roce 1926 se situace evangelíků malinko zlepšila. Vrátili se i někteří evangeličtí přeběhlíci k adventistům. V roce 1939 byl Košťál povolán zpět do vlasti. Opustil Banát a od té doby už tam nikdy nebyl pastor. Pobožnosti od té doby vždy vedli laičtí kazatelé. V roce 1979 posledních 23 evangelíků ze Svaté Heleny podepisují protokol o předání fary a kostela baptistům.[118]

Svou výraznou aktivitou ve sboru adventistů Chorvát vzbudil u úřadu podezření z protistátní činnosti a byl vypuzen ze Svaté Heleny. Po něm se ujímá vedení sboru Josef Kostomlatský. Zařídil, aby do sboru přijel misionář Petr Kýška, který zde následně působil celkem 25 let. Vedl bohoslužby, křtil děti a vyučoval náboženství (nejprve v evangelické škole, později si adventisté koupí dům a přemění na modlitebnu). Později rumunský stát neuznal adventistický kult a někteří adventisté přechází k baptistům. Toto se nelíbilo Kýškovi a odešel ze sboru. Postupně jsou pak všichni adventisté přijati k baptistům. V roce 1937 si postaví nový kostel, který

[116] Srov. FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. s. 218 - 221
[117] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 26
[118] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 222

se však v pozdějších dobách ukáže jako nedostatečný. Proto se v roce 1979 dohodnou s posledními evangelíky a přebírají jejich kostel.[119]

[119] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 229 - 230

4 Kroniky a matriky, evidence, záznamy

V kronice farnosti Gerník, která je dostupná v originále v úřadu Temešvárského biskupství a v překladu důstojného otce arciděkana Václava Maška na Gernické faře (autor této práce má fotokopii tohoto překladu, viz náhled v příloze č. 2) je mnoho poznámek k historii osidlování Banátu. Najdeme tam také korespondenci otce Unzeitiga s biskupstvím Královéhradeckým, nebo s vojenskými úřady. Jsou tam uvedeny jak jeho osobní pocity jako kněze a později i faráře tak i praktické věci při začátku působení jako kněze v Banátu a později i jako gernického faráře. Jeho autentický rukopis najdeme i v *Knize úmrtí* (*Matrica mortuorum*, nebo také *Matrica defunctorum*), z rumunského státního archivu (autor má k náhledu pár stránek fotokopií této knihy, viz příloha č. 3). Do těchto knih zapisovali události z života českých krajanů i nástupci otce Unzeitiga, kterými byli: Bertrand Špaček, János Rákoszi, Augustin Smetana, Josef Kornauth a mnoho dalších.[120]

Jak jsem již výše poznamenal, velmi důležitou roli při zjišťování okolností a doby osídlení Banátu českými krajany, byla i *Farní kniha* z Nové Moldavy: 3 svazky *Knihy pokřtěných*, 2 svazky *Oddací knih*y a 2 svazky *Knihy úmrtí*. Velmi užitečným materiálem pro studium mi byla jak Schlöglova *Školská kronika* z roku 1934 (napsal Jan Schlögl, syn Jindřicha Schlögla) ale i publikace Vladimíra Míčana *Za chlebem vezdejším*. Kniha Rudolfa Urbana z roku 1930 byla velmi inspirativní a zásadní pro mou práci. Také jsem nahlédl do *Farní knihy* z Eibenthalu v celkovém počtu 3 svazků.

5 Pastorace a katecheze

I když z dnešního pohledu a způsobu pastorace, v úzkém slova smyslu, se nedá pohlížet na prožívanou víru přistěhovalých Čechu do Banátu jako na pastoraci v pravém slova smyslu jak se dnes koná, i přesto bych si dovolil tvrdit, že v rámci tamních možností, v této uzavřené enklávě, se jistý druh pastorace konal. Spíše by se asi dalo mluvit o intenzivní katechezi. Faktem je, že každý z příchozích věřících ve svých každodenních těžkostech nezapomínal na víru v Boha a vkládal své prosby a naděje do rukou Božích. A z vyprávění starších, ale i dostupné literatury se dozvídáme, že jejich nábožnost byla veliká a víra pevně zakotvená. Zde se

[120] GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 239

projevuje, podobně jako u prvních antických křesťanských obcí, skutečné „traditio fidei“, předávání katolické víry a tradice. Vždy z otce na syna, z matky na dceru, prarodiče vnukům, případně kmotři kmotřencům. Je to pastorace v přímé linii, ústním podáním. Ani příliš těžká práce nebo různé nedostatky nezabránily těmto hrdinům hlásat svou víru v Boha v mateřském jazyce. Nebyli vždy všichni vzdělaní. I přes to málo co uměli, co měli, svým potomkům dávali hodně. V první řadě úctu, bázeň a lásku k Bohu a ke svým bližním a také své druhé já: mateřský jazyk a českou píli/pracovitost a hrdost potomků svatého Václava. V této uzavřené komunitě českých kolonistů se dobře dařilo zachovat české tradice. Pomocí věrozvěstů (českých kněží) a samozřejmě i českých učitelů, se česká kultura konzervovala a nadále předávala v té podobě, v jaké ji měli vžitou před přesídlením. Rudolf Urban uvádí příklad českého vlastenectví obyvatel Nová Ogradena: „Při pobožnostech lid zpívá české kostelní písně a při velkých mších účinkuje též menší čtyřhlasý sbor, s nímž učitel Niedenbach nacvičil celou Michlovu[121] Českou mši.“[122]O obyvatelích Eibenthalu potom píše: „Kulturně jsou tedy zdejší Čechové na značné výši, vynikají nad ostatní jinonárodní obyvatelstvo kraje a nebezpečí odnárodnění jim nikterak nehrozí.“[123]

Velká vzdálenost mezi osadami a špatná cestovní dostupnost těchto osad měla za následek, že do některých vesnic kněz přijížděl jen několikrát do roka, jak již bylo zmíněno výše. V důsledku velmi omezeného kontaktu s farářem se tak občas stávalo, že mnohé uzavřené komunity si mohly osvojit některé bludy, hereze nebo špatné představy o pravověrnosti či opravdové potřebě pastorace. Vzpomínám si, že když jsme byli malé děti a blížila se velká bouřka, říkala nám babička: „snad se to zaříkání tetě … podaří, aby odvrátila pohromu“. Rudolf Urban uvádí případ zaklínání a píše o „víře v uzdravující moc zaklínání.“[124]

Je také pravdou, že jen velmi pomalu se dostávaly do povědomí a do života církve tamější komunity výroky, doporučení a předpisy *2. Vatikánského koncilu* (nebyl kdo by jim tyto věci předal nebo vysvětlil). Proto obřady, liturgie, katecheze a pastorace zůstaly jaksi zakonzervované a světlo nového vanutí Ducha zde nevysvitlo.

[121] Pravděpodobně měl na mysli Ordinárium od Adama V. Michny z Otradovic
[122] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 18
[123] Srov. Tamtéž s. 21
[124] Srov. Tamtéž s. 64

6 Misie

Ačkoli nedostatek českých kněží pro pastoraci českých obcí v Banátu byl zřetelný, český lid nezůstal opuštěn a ani se neodvracel od Boha. Svou zakořeněnou víru, kterou předávali svým potomkům, s odvahou vyznávali ve všech dobách. Potvrzují to jak misie českých kněží, tak i náboženské poutě a veřejný náboženský život (například slavení liturgie velikých svátků, různé náboženské průvody v obci či do polí, společné slavení svátků posvěcení chrámu v jednotlivých obcích). Petr Filip popisuje misie bratří redemptoristů z Červenky u Litovle, otce představeného řehole p.Bernarda Csáka a P.Josefa Grigely v létech 1907 a potom ještě druhé misie otce Grigely s otcem Ševčíkem na jaře roku 1909. Tito kněží slavili liturgii, zpovídali, přiváděli děti k prvnímu svatému přijímání, světili kříže, kapličky a křížové cesty.[125] I v pozdějších dobách, jak si sám matně vzpomínám z dob svého dětství, občas do naší vesničky dorazili čeští nebo rumunští kněží na několikadenní misie.

7 Náboženské poutě a úcta svatých v Banátu

Významnou roli, jak náboženského charakteru tak i společenského a kulturního, měly pěší poutě českých krajanů v Banátu. Jako nejbližší poutní svatyni si český lid vybral mariánské poutní místo Čiklava (v rumunštině Ciclova Montana), vzdálené cca 8 – 9 km od města Oravica. Přesnou dobu, kdy Češi z Banátu začali navštěvovat toto místo, jsem nedohledal. Desideriu Gecse uvádí, že kostel v Čiklavě byl postaven v roce 1777. Dle vyprávění praotců věhlas zázračného obrazu Panny Marie z tohoto kostela stoupl v roce 1854, kdy matka jedné dívky padající ze skály se modlila před obrazem Panny Marie a této dívce se při pádu nic nestalo (byla to dcera kostelníka). Jako poděkování darovali rodiče kostelu olejomalbu na plátně zobrazující zázračnou záchranu dívky.[126] Traduje se, že od těch dob si čeští přesídlenci chodili pěšky pravidelně dvakrát ročně (na svátek Nanebevzetí Panny Marie v srpnu a na v září na svátek Narození Panny Marie) vyprosit k Panně Marii pomoc ve svých těžkostech a poděkovat za její přímluvu. Nepodařilo se mi dohledat datum církevního schválení tohoto poutního místa. Díky různě vzdáleným českým osadám, trvala cesta od 1 dne do 3 dnů (nejdál to měli poutníci z Eibenthalu, cca 106 km, asi 2,5 dne cesty). Cestou

[125] FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. s. 134
[126] Srov. GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. s. 385

se zpívaly písně z českého kancionálu s předříkáváním (původní používaný kancionál jsem nedohledal, po roce 1950 se používal Svatováclavský), později se zpívaly i více rytmické písně, a někdy i v rumunštině. Kancionálů nebylo dost a písně se přepisovaly ručně. Přepsané zpěvníčky se dědili od babičky na vnučky a případně opisovali a dopisovali nové písně. Tak se stávalo, že v různých dochovaných zpěvníčcích jsou některá slova zkomolená, někdy až humorná. Po cestě se také modlili různé modlitby k Pánu Ježíši, Panně Marii, ke všem svatým, případně se modlili růžencovou pobožnost. Cesta pěšinkami vedla lesy, loukami, menšími obcemi nebo po hlavní silnici. Chodilo se za každého počasí (v srpnu jsou zde teploty kolem 35 – 40° ve stínu) i za deště. V čele se nesl ozdobený kříž, potkávající a kolemstojící líbali tento kříž, dávali almužnu a prosili poutníky o modlitbu. V každé vesnici, kde byl katolický kostel, vykonali poutníci krátkou pobožnost a místní farníci donesli pro poutníky občerstvení. V některých z těchto kostelů potom poutníci přespávali na zemi. Je zapotřebí podotknout, že tento druh „evangelizace“ napříč banátskou krajinou byl velmi známý a křesťané, katolíci i jinověrci, každoročně očekávali průvod poutníků, aby je mohli pozdravit, případně jim nabídnout občerstvení nebo požádat o modlitbu s prosbou k nebeské Matce. O to větší význam měly tyto poutě pro český lid. V prvé řadě to byl jistý druh duchovní obnovy pomocí celodenní modlitby a rozjímání (nemluvě o náročné cestě a všech cestovních potížích, včetně mnohačetných krvavých puchýřů, úžehu nebo i zlomenin). Za druhé byl to veřejný projev vyznání katolické víry svému okolí, dále českého sebeuvědomění a národní hrdosti. Další aspekt byl setkávání s ostatními českými krajany z jiných obcí, ať už cestou nebo na poutním místě. Zde se vytvářela nová přátelství starších českých obyvatel, ale hlavně mladších lidí z různých míst. Vše v českém jazyce a v duchu křesťanské lásky. Proto můžeme lépe pochopit místní rčení, že „díky víře (v Boha) se zachoval český jazyk, česká kultura, české obyčeje“. V této formě se na pouti chodí dodnes. Stále se používají přepisované zpěvníčky a spí se na zemi v kostelích (autor této práce chodí na tyto poutě každoročně a už několik let zve a bere na tyto poutě své kamarády z Čech). V pozdějších dobách si Češi nalezli další mariánská poutní místa jako Maria Radna (Arad, Rumunsko) nebo Medžugorje (Bosna a Hercegovina).

Z vyprávění našich babiček, ale i z vlastní zkušenosti v prostředí českých osad vím, že ne vždy byla úcta k svatým dostatečně teologicky opodstatněná, zdravá, případně byla až přemrštěná. Vzývaný svatý byl staven na úroveň boha, ne jako ten, který

ukazuje na Nejvyššího, a svatý obraz na zdi byl „posvátným zlatým býčkem“ místo aby sloužil jako předmět k připomínce zásluze svatého, který byl Božím přítelem (příklad úcta k sv. Antonínovi, sv. Krištofovi, sv. Augustýnovi, sv. Barboře aj.).

8 Soužití s jinověrci

Jak již bylo výše řečeno, čeští kolonisté byli z velké většiny katolíci, kromě několika rodin ze svaté Heleny. Homogenita českých obcí v Banátu trvala od počátku založení téměř až do 50. let XX. století. Zde se ale dá také hovořit o výlučné etnické endogamii této uzavřené enklávy. Téměř vůbec, nebo jen výjimečně se uzavíral sňatek mezi Čechem / Češkou a člověkem jiné národnosti. I v oblasti náboženské, kromě Svaté Heleny kde obyvatelé byli vyznání katolického i evangelického, se homogenita náboženství katolického vyznání udržela a nesmísila s jiným náboženstvím, už vůbec ne s místním (pravoslavím).

Budeme-li zkoumat vztahy církví na Svaté Heleně (katolíci a evangelíci), dočteme se, že tyto vztahy byly výslovně nepřátelské (dle mého osobního názoru, záleželo na náboženském vyznání toho kterého pisatele). Dle poznámek Rudolfa Urbana panovala mezi nimi zášť a nevraživost a ani vojenská správa nebyla nakloněná evangelíkům, naopak nadržovala katolíkům.[127]I v dalších pramenech najdeme popis tohoto nepřátelství. V pozdějších dobách, dle vyprávění mého tatínka, se tyto vztahy pomalu urovnaly (jak s evangelíky, tak i s baptisty). Hlavně v těžkých dobách komunistického režimu. I vyjádření *2. Vatikánského koncilu* pomohlo, dle mého názoru, vztahům katolické církve s křesťany nekatolíky[128] v pozdějších dobách (po roce 1989). Taky dochází k vyznání bratrství ve víře a společnému jednání na poli ekumeny. Z rozhovoru s otcem arciděkanem Václavem Maškem (příloha č. 5 této práce) je zřejmá opatrnost při komunikaci s jinověrci (jak říká „nepouštěli jsme se do věroučných rozhovorů“). Vztahy s dominující pravoslavnou vírou rumunských obyvatel popisuje jako přátelské a vstřícné. Pamatuji si, že u nás ve vesnici žila jedna rumunská rodina pravoslavného vyznání. Občas chodili na bohoslužby do našeho kostela. A když jim zemřela babička, náš farář ji pohřbil. Podobně tomu bylo

[127] Srov. URBAN, Rudolf. *Češi a Slováci v Rumunsku*. s. 25
[128] LG 15

s našimi přáteli ze studií a jejich rodinami, kteří žili ve městě. Respektovali jsme se a sdílené náboženské obřady obohacovaly naše přátelství.

9 Náboženství a pastorace v době totalitního režimu a po roce 1989

Je tomu už víc jak 30 let od pádu komunistického režimu ve střední Evropě, a mnozí z nás jsou pamětníci té doby. Totalitní vláda komunistů, zvláště pak v Rumunsku diktatura Nicolaeho Ceaušeska, poškodila mnohé vztahy, trpělo hodně rodin, společnost byla utiskována, kultura a náboženství potlačovány, církev byla hanobena a vyhnána na okraj společnosti. Petr Filip píše: „Náboženství bylo potlačováno … cílem bylo pošpinit církev.“[129] Kvůli špatné dostupnosti českých osad se nepodařila kolektivizace zdejších zemědělských hospodářství. Do některých horských oblastí bylo v zimě téměř nemožné se dostat. I přes tyto obtíže si komunisté našli způsoby jak znemožnit výuku náboženství, účast na bohoslužbách, veřejný projev katolické víry a všeobecně jakékoliv víry v Boha. Jejich nečestnému jednání vždy někdo naletěl / podlehl, aby se z něj potom stal „prodejný Jidáš“. Takto stranické vedení mohlo kontrolovat a perzekuovat obyvatele českých obcí, případně se vměšovat do církevních záležitostí (viz rozhovor s o. Maškem, v příloze č. 5). Ale jak víme z životních zkušeností, jakmile je stádo ohroženo, vždy se víc semkne k sobě a brání se jako celek. Rodiče se víc věnovali dětem a babičky a dědečkové více vyprávěli po večerech při svíčkách, jak tomu bylo doma, v Čechách. Zpívaly se koledy a vyprávěly české pohádky. Četly se úryvky z Písma svatého a zpívaly se potichu pobožné písně, vše v českém jazyce. Ačkoliv neodborná, vzkvétala katecheze přímo v srdci jednotlivých rodin. Po stránce pastorační byl český lid v Banátu už zvyklý z předchozích let na nedostatek kněží. Další omezování komunistů v otázce víry lidé brali jako zkoušku vyspělosti víry a vytrvalosti v křesťanském růstu života z víry. V této době byli křesťané omezováni a utiskování společensky, kulturně i v náboženském životě, ale jejich duch byl svobodný. Zato však s pádem komunismu přišla svoboda vyznání víry a kulturně-společenský rozkvět. Osobně si ale myslím, že v nově získané lidské svobodě a nastoleném režimu „všemohoucnosti“, utrpěla svoboda ducha a lidská duše začala být utiskována honbou za blahobytem a konzumním životem. Otevřením hranic směrem na Západ se velmi mnoho (více než polovina) potomků českých kolonistů vrátila zpět do vlasti svých předků a mnoho mladých se vydalo do víru velkoměst „za lepším životem“.

[129] Srov. FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. s. 221

Z hlediska pastorace můžeme říct, že posun je znatelný hlavně s lepším zpřístupněním dopravní infrastruktury do českých obcí (kněží se mohou častěji a rychleji dopravit do vesnice dle potřeb jednotlivých křesťanských společenství). Také laici jsou více začleňováni do života Církve a vyzýváni k aktivní účasti na evangelizaci, katechezi a laické pastoraci. Napomáhají tomu i rumunská římskokatolická biskupství zřizováním křesťanských škol a gymnázií, které potom čeští banátští studenti mohou navštěvovat.

Chtěl bych ještě podotknout, že římskokatolická církev v Čechách v dobách komunismu (jak to jen šlo) i v době po převratu pomáhala svým českým krajanům z Banátu jak publikacemi, knihami, liturgickými oděvy a finančními dary, tak i duchovní podporou (dopisy, osobními návštěvami některých otců biskupů a kněží).

Závěr

I když jsem v předchozích tvrzeních uváděl, že ne vždy se v prostředí rumunského Banátu dařilo naplňovat doporučení *2. Vatikánského koncilu* na prohlubování křesťanského života věřících, je nutné říct, že tyto snahy ze strany církve i věřících vždy byly. Zda byla, za daných podmínek, katecheze a pastorační činnost dostatečná, kvalitní a srozumitelná se může projevit na příštích generacích. Tato otázka je vzhledem k uzavřené enklávě a konzervaci hodnot a náboženských postojů vhodným materiálem pro hlubší teologické zkoumání, než kterého jsem se mohl dobrat v této bakalářské práci.

Z předloženého výzkumu bych chtěl vypíchnout několik důležitých poznatků:

- pro nás je v dnešní době situace českých kolonistů přicházejících do rumunských pralesů, kde jim často šlo o život, nepředstavitelná. Nemohlo tomu být jinak, než že si vzali k tomuto beznadějnému úkolu za partnera Hospodina, Boha jejich praotců;
- i když v různých církevních dokumentech jsou uvedená doporučení, směrnice, poučky a nařízení na „opravdový křesťanský život“, těmto přesídlencům bylo vždy nejvíc nablízku Písmo svaté (Desatero Božích přikázání, blahoslavenství, podobenství …), opravdová Kniha knih (Katechismus, zpovědní zrcadlo, zpěvní kniha – Žalmy; vše v jedné knize v mateřském jazyce – v Bibli);
- zasazený mladý strom potřebuje občas ořezat, narovnat, zalít. Neděje se tak ale každý den. I pro věřící v nově vzniklých osadách bylo zapotřebí „zahradníka“, kterého se jim dostávalo, i když ne v takové míře, jaké bychom si to dnes představovali. Pro duchovní potřeby osadníků tam kněz přijížděl, i když sporadicky, a „ořezával“, „rovnal“ a „zaléval“;
- z praktického hlediska byla pastorační činnost vykonávána v omezené míře, tudíž nedostatečně. To znamená, že Kristovy ovce nehladověly, ale zároveň nebyly nasyceny. Ve stavu, kdy nejsme syti, stále toužíme po „plnosti“ a zároveň si vážíme prozatímních darů. Obdržené dary jsou vzácné a uchovávané s úctou. I každý jednotlivý banátský věřící Slovo Boží přijímal a uchovával v nitru. Stav „plnosti“ se uskutečňoval až v srdcích společenství rodin a komunit;
- ne vždy bylo dovoleno českým kolonistům používat k dorozumívání českého jazyka. I přes to riskovali a dbali na to, aby ve své rodině a ve společenství svých

blízkých byl vždy v českém jazyce vysloven Alžbětin pozdrav Marii „Zdrávas Maria“ a modlitba k nebeskému Otci aby zněla z hloubi srdce „Otče náš“;

- přestože se útlak komunistického režimu snažil neúspěšně náboženství vymýtit a doba po převratu ve své orientaci na konzum a úspěch ztížila zachování víry, přesto je několik důvodů, ze kterých je patrná naděje vzdáleného kraje rumunských Čechů a odhodlání těchto potomků českých Božích bojovníků nést statečně korouhev církve v každé době:
  - každá doba má své specifické problémy a zároveň i řešení;
  - zda to či ono bylo dobré, dostatečné nebo správné, se dozvíme až před tváří Všemohoucího;
  - ještě nikdy se nestalo, v celých dějinách lidstva, že by Hospodin zapomněl na svůj lid, který se k Němu utíkal;
  - i v dnešních českých vesnicích Rumunského Banátu stále je přítomen Kristus v srdcích věřících a rozpoznáte to velmi snadno v jejich způsobu života, v jejich gestech, v jejich myšlení (na veřejnosti se před kostelem nebo křížem žehnají znamením kříže; před jídlem a po jídle se pomodlí; na veřejnosti se přiznávají, že jsou katolíci a chodí do kostela; každým rokem konají pěší poutě k úctě Panny Marie; po večerech sedávají a modlí se růženec nebo si vypráví příběhy z dávných dob a mj.);
  - své děti učí lásce k Bohu i bližnímu a jdou jim sami příkladem svým životem;
  - zbožnost českého lidu je „trnem v oku“ bezvěrcům, ale velkou oporou pro lid, který hledá.

Z výše uvedených poznatků lze vyvodit, že ačkoliv byla pastorace skrze svou obtížnost nedostatečná, měla rozhodující vliv na zachovávání křesťanské víry a náboženských tradic. Nábožnost českého lidu byla podpořena českým jazykem a stejnou měrou český jazyk podpořil zachování víry v Boha příchozích Čechů z Banátu a duchovní odkaz předků (křesťanské tradice, českou kulturu a lidové obyčeje). U zdejší populace je lidová zbožnost silným „argumentem“ pro zachování jejich křesťanské identity, pokračování v odkazu jejich pradědů a živým příkladem pro novou nastupující generaci českých banátských krajanů.

Seznam použitých zkratek

ASS Acta Sanctae Sedis
CIC Codex iuris canonici
CT Catechesi tradendae
EN Evangelii nuntiandi
GE Gravissimum Educationis
GS Gaudium et Spes
KKC Katechismus katolické církve
LG Lumen Gentium
PDV Pastores dabo vobis
SC Sacrosanctum concilium
1. VC První vatikánský koncil
2. VC Druhý vatikánský koncil

Seznam literatury

Hlavní prameny

Bible: Písmo svaté Starého i Nového zákona:český ekumenický překlad. 6., přeprac., 4. vyd. Praha: Česká biblická společnost, 1995.

HRDINA, Ignác, Antonín. *Dokumenty tridentského koncilu.* 1 vydání. Praha: Krystal OP. 2015.

Dokumenty prvního vatikánského koncilu: pracovní překlad. Praha: Krystal OP, 2006.

Dokumenty II. Vatikánského koncilu. Praha: Zvon, 1995. Církevní dokumenty.

Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny = Codex iuris canonici. Praha: Zvon, 1994.

Katechismus katolické církve. Praha: Zvon, 1995.

Pavel VI., *Evangelii nuntiandi: apoštolská exhortace o hlásání evangelia z 8. prosince 1975*. Praha: ZVON, 1990.

PAVEL, Jan. *Christifideles laici: posynodní apoštolský list Jana Pavla II. o povolání a poslání laiků v církvi a ve světě z 30. prosince 1988*. 2. vyd. Praha: Zvon, 1996.

PAVEL, Jan. *Katecheze v církvi: Apoštolská exhorta Catechesi tradendae*. Řím: Velehrad - Křesťanská akademie, 1982.

PAVEL, Jan. *Pastores dabo vobis: postsynodální apoštolská adhortace Jana Pavla II. "O výchově kněží v současných podmínkách" z 25. března 1995*. Praha: Zvon, 1993.

Pomocné prameny

GECSE, Desideriu. *Historie českých komunit v Rumunsku*. Nakladatelství Herrmann & synové. Praha, 2013

Direktář o lidové zbožnosti a liturgii: směrnice a zásady. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

Direktář pro službu a život kněží. Sekretariát České biskupské konference. Praha. 1995.

Všeobecné direktorium pro katechizaci. [1. vyd.]. Sekretariát České biskupské konference. Praha. 1998.

O směřování katecheze v dnešní době. Francouzská biskupská konference. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2008.
ADAM, Adolf. *Liturgický rok: historický vývoj a současná praxe*, Praha: Vyšehrad, 1998.
NEŠPOR, Zdeněk. *Náboženství na prahu nové doby. Česká lidová zbožnost 18. a 19. století*. Ústí nad Labem: Albis international, 2006.
OHLER, N. *Náboženské poutě ve středověku a novověku*. Praha: Vyšehrad, 2002.
FRANZEN, August. *Malé dějiny církve*. 3., doplněné a rozšířené vydání. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2006.
RÝPAR, František, ed. *Sociální nauka církve: instrukce pro studium a vyučování*. Brno: Sursum, 1991.
KUBALÍK, Josef. *Křesťanské církve v naší zemi*. Praha: Katolická teologická fakulta UK, 1991.
SPĚVÁČEK, Jiří. *Středověká zbožnost, její formy a společenské funkce. K dvojí tváři základní složky středověkých mentalit*. Muzejní a vlastivědná práce, III, 1996.?
OPATRNÝ, Aleš. *Pastorální teologie pro laiky*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2016.
OPATRNÝ, Aleš. *Pastorace svátostí*. Karmelitánské nakladatelství, s.r.o., Kostelní Vydří. 2015.
OPATRNÝ, Aleš. *Pastorace zvláštních skupin*. Červený Kostelec: Pavel Mervart, 2014.
JECH, Jaromír; SECKÁ, Milena; SCHEUFLER, Vladimír; SKALNÍKOVÁ, Olga. *České vesnice v rumunském Banátě.* Ústav pro etnografii a folkloristiku v Praze. Praha 1992
BOHÁČEK, Alojs. *Zpráva o duchovní práci na Svaté Heleně v Rumunsku*. *Baptistická kronika*, nepublikováno, archiv baptistického kostela ve Svaté Heleně
URBAN, Rudolf, Češi a Slováci v Rumunsku, Vydavatelstvo Ivan Krasko. Nadlak 2005.
HŘÍBEK, Josef. *České osady na srbských a rumunských hranicích*. Telč: Výroční zpráva Státní reálky v Telči, 1914
HRŮZA, František. *Domov v cizině*. Ostrava: Vydavatelství Křesťanských sborů, 1992.

KOKAISL, Petr a kolektiv. *Krajané: Po stopách Čechů ve východní Evropě*. Brno: Občanské sdružení Za hranice: Společnost pro rozvojovou spolupráci při Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze, 2009, První vydání

MÍČAN, Vladimír. *Za chlebem vezdejším: evangelisační návštěva československých osad evangelických v Rumunsku*. Brno: Čas. Světlo a pravda (biblická jednota), 1931. Knižnice Biblické jednoty.

SECKÁ, Milena. *Češi v Rumunsku*. In *Češi v cizině* č. 9. Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. 1996

HEROLDOVÁ, Iva. *Vystěhovalectví do jihovýchodní Evropy*. In *Češi v cizině* č. 9. Ústav pro etnografii a folkloristiku AV ČR. 1996

SECKÁ, Milena. *Česka menšina žijící v rumunském Gerniku*. (Nástin materiální a duchovni kultury.) In *Český lid* 79: 217-228 (1992). Praha

FILIP, Petr. *Po Dunaji za Čechy do Rumunska*. Jana Hanusová. Praha. 2014

SVOBODA, Jaroslav. *Česká menšina v Rumunsku*. Praha: Sdružení Banát, 1999. Češi na Balkáně.

ŢIGLA, Erwin Josef. *Biserici romano-catolice din Archidiaconatul Banatului montan*. Reşiţa, 2004

TOADER, Nicoară. *Istoria şi tradiţiile minorităţilor din România*. Bucureşti, 2005

SCHLÖGL, Jindřich. *Dějiny českých osad v rumunském Banátě*. Národní rada československá, 1926

SCHLÖGL, Jan: Školská kronika. Bratislava 1934. [Rukopis; opis v Ústavu pro etnografii a folkloristiku AV ČR v Praze]

UZEITIG, František. *Katolická misí ve Vojenské hranici*, Pražské noviny 249, 21.10.1855.

GEGSE, Desideriu. *Dějiny a tradice české menšiny v Rumunsku*. Craiova, Didactica nova, 2008

SECKÁ, Milena: *Češi v rumunském Banátu*. Češi v cizině č. 8, 1995

Elektronické zdroje:

Acta Sanctae Sedis, Roma (1865-1908). Dostupné z: http://www.vatican.va/archive/ass/index_en.htm

MÍŠEK, Štěpán. *Vývoj obyvatelstva českých osad v rumunském Banátu* [online]. Brno, 2017 [cit. 2018-08-18]. Dostupné z: https://is.muni.cz/th/k4wkg/ . Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Libor Lněnička.

SVOBODA, Jaroslav. *Historie: Stručné dějiny krajanů v rumunském Banátu a další zajímavé informace a jejich životě*. Velvyslanectví České republiky v Bukurešti [online]. 2016. [cit. 2017.7.28]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/bucharest/cz/krajane/historie.html

Česká televize, *Dokument Petra Jančárka o našich krajanech* (2000), [online]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=8GEGBGDZ5Fc

Česká televize, *Dokument: Na cestě po Banátu*. (2006), [online]. Dostupné z: http://www.ceskatelevize.cz/porady/1185966822-na-ceste/206562260120021

Přílohy

Příloha č. 1 – Farní kniha Nové Moldavy

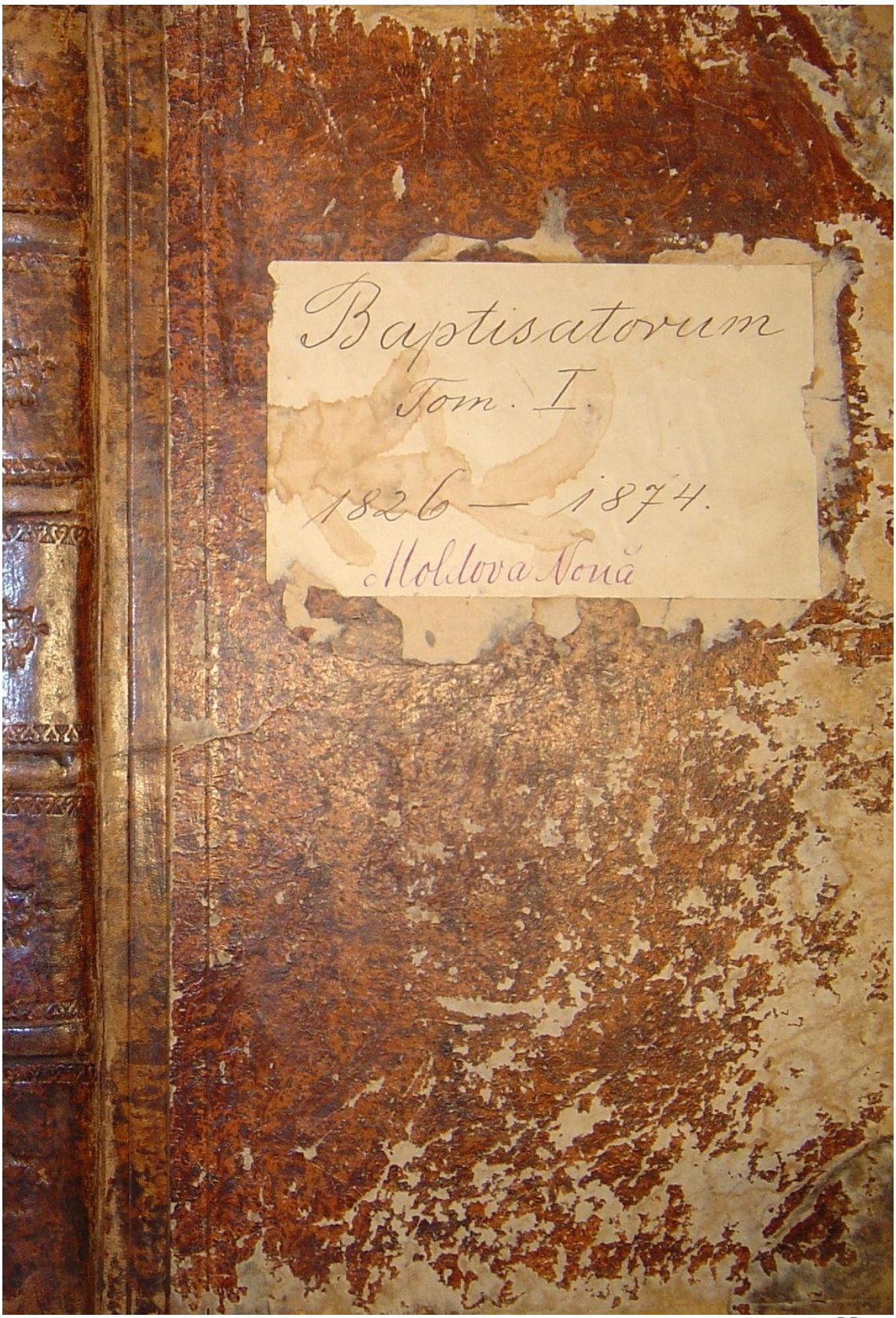

Anno 1826.

Dies.	Mensis.	Baptisatus ~ ta.	Parentes.	Patrini.	Baptisans.
1ª	Octobris.	Aurelia Susanna.	D. Josephus Mesz ler aeris contusor, et Catharina Hauk eius conj. —	Domicella Susanna Hofmann.	Mathias Bogaÿ administrat.
16ª	Octobris.	Franciscus d' Paula.	Franciscus Ma„ xan praepositus fo dinarius, et Anna Unterweger eius conj. —	Josephus Burchlechner aeris contusor et Anna eius conj. —	Idem.
28ª	Octobris.	Elisabetha.	Josephus Kozka ustrinator, et Eva Hang eius conj. —	Elisabetha Hesser coelebs.	Idem.
5ª	Novemb.	Jacobus ex Carlsdorf.	Mathias Hor„ nebeg, et Magda lena Wegh eius conj. —	Jacobus Belgram, et Elisabetha eius conj. —	Idem.
13ª	Novemb.	Franciscus Ferdinandus.	Joannes Ersosÿ Huttmann, et Theresia Roik eius conj. —	D. Franciscus Oberth protocollista coelebs.	Idem.
13ª	Novemb.	Barbara.	Franciscus Wojka, monticola, et Theresia Hahn conj. —	Joannes Hesser, ustrinator, et Cathar. eius conj.	Idem.
15ª	Novemb.	Antonius.	Antonius Un„ terguts, asciarius et Teresia Wö„ mersey eius conj. —	Franciscus Mayer faber ferrarius, et Theres: Conj.	Idem.
29ª	Novemb.	Amalia ex N: Helena	Wenceslaus Ba„ scha, et Lud milla Niszdo conj. —	Agnes Coppovics coelebs.	Idem.
8ª	Decemb.	Juditha ex Postumena posthuma.	D. Maximilianus Falcin, paedagogus et Theresia Del len eius conj. —	D. Stephanus Raikovics Vigilian: magist. et Juditha eius conj. —	Idem.

Příloha č. 2 – Farní kronika Gerníku (v českém překladu a přepisu od otce arciděkana Václava Maška)

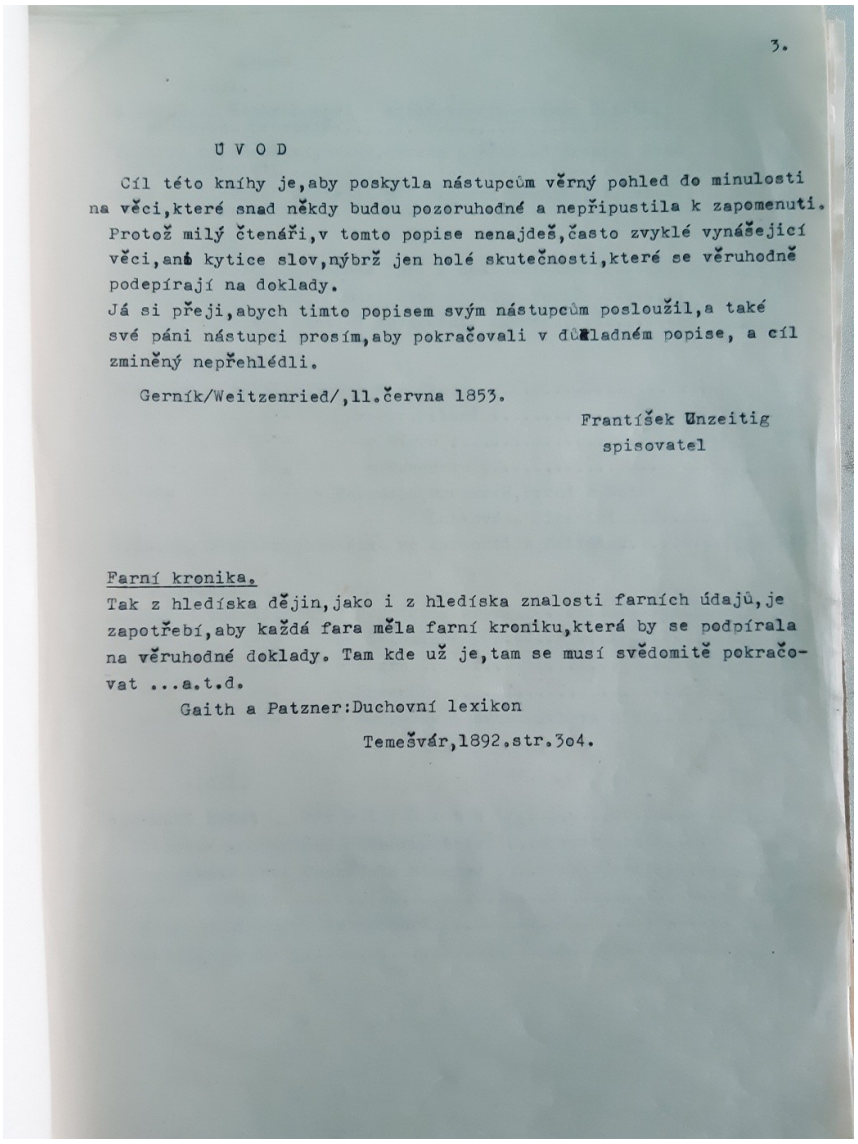

U V O D

Cíl této knihy je,aby poskytla nástupcům věrný pohled do minulosti na věci,které snad někdy budou pozoruhodné a nepřipustila k zapomenutí. Protož milý čtenáři,v tomto popise nenajdeš,často zvyklé vynášející věci,ani kytice slov,nýbrž jen holé skutečnosti,které se věruhodně podepírají na doklady.
Já si přeji,abych timto popisem svým nástupcům posloužil,a také své páni nástupci prosím,aby pokračovali v důkladném popise, a cíl zmíněný nepřehlédli.

Gerník/Weitzenried/,11.června 1853.

František Unzeitig
spisovatel

Farní kronika.
Tak z hledíska dějin,jako i z hledíska znalosti farních údajů,je zapotřebí,aby každá fara měla farní kroniku,která by se podpírala na věruhodné doklady. Tam kde už je,tam se musí svědomitě pokračovat ...a.t.d.

Gaith a Patzner:Duchovní lexikon
Temešvár,1892.str.3o4.

Příloha č. 3 – Kniha úmrtí z Gerníku

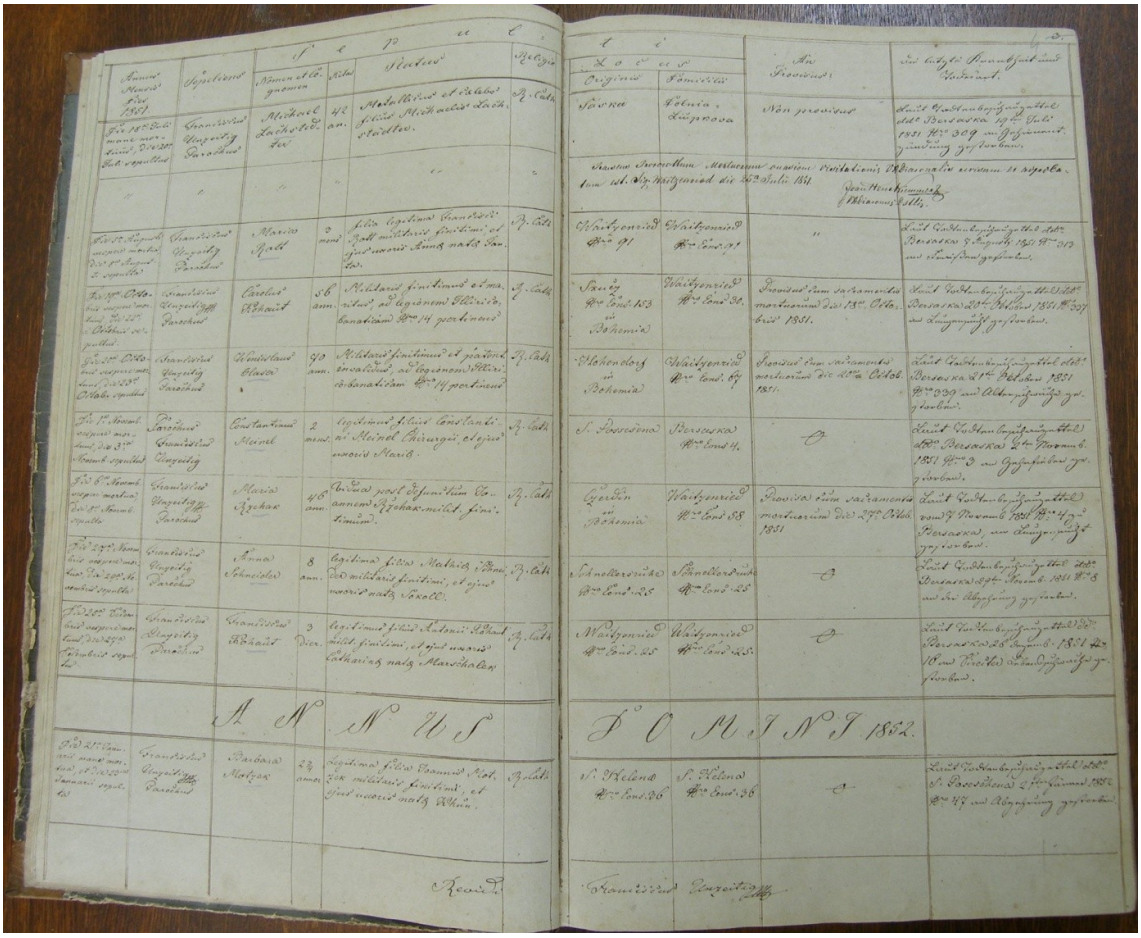

Příloha č. 4 – Zápis z Farní knihy v Eibenthalu

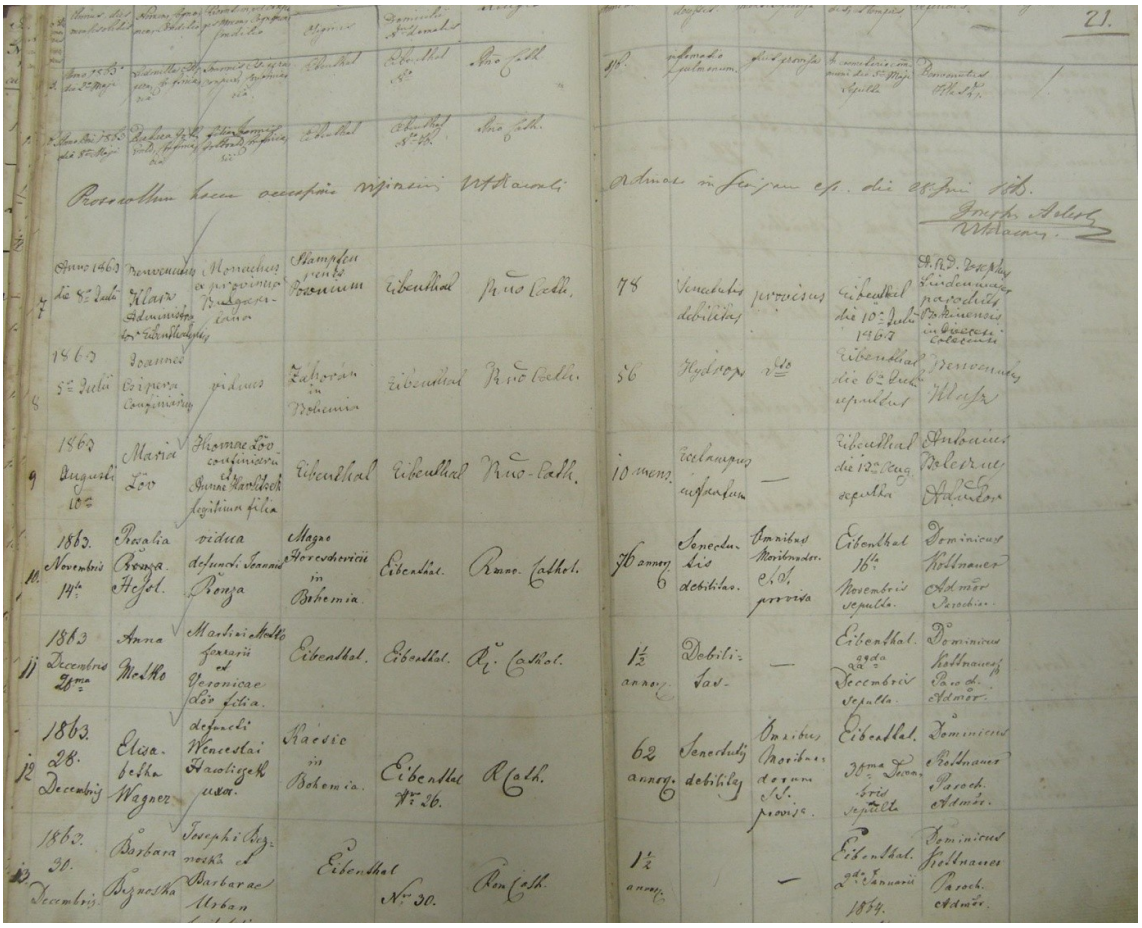

Příloha č. 5 – Autentický přepis rozhovoru s otcem arciděkanem Václavem Maškem

Autor: Vážení posluchači,
pro svou bakalářskou práci s názvem „Pastorace a zachovávání křesťanské víry v krajanském prostředí Rumunského Banátu“ jsem si pozval k rozhovoru důstojného otce arciděkana Václava Maška, kněze a administrátora farnosti z české vesnice Biger v rumunském Banátu. Srdečně tedy vítám otce arciděkana „ Pochválen buď Ježíš Kristus“!
Odpověď: „Na věky! Amen!“
Autor: Obracím se na Vás, pane arciděkane, jako na kněze nejdéle působícího v prostředí českých vesnic rumunského Banátu, zároveň jako na rodáka z Gerníku a také dnes už skoro pamětníka. Ve svém působení jako kněze v českých vesnících od roku 1968 jste toho hodně slyšel, přečetl a zažil. Jedna z prvních mých otázek je: Dle jakých předpisů se konala pastorace a v jakém jazyce byli používané dokumenty?
Odpověď: Dokumenty většinou byli používané v latině, kolik se dalo. Nařízení z biskupství většinou bývá pro všechny, bylo a bývá v rumunštině, v národním jazyce (poznámka auta - té země). Co se ale týče jako pastorace, například v Moldavě (město Nová Moldava) jsem měl ve čtyřech jazycích: německy, maďarsky, rumunsky a česky. A tak byli i mše svaté. Ale to už bylo po druhém vatikánském sněmu, protože do té doby byli mše svaté jenom latinsky všechny. U Čechů já jsem byl první, který už sloužil po tom ˇ68 roce, sloužil jsem mši svatou česky.
Autor: Byl nějaký zlomový bod, kdy se rozhodovalo o existenci křesťanské identity v českém Banátu? Dle Vašeho povědomí co, případně kdo, a jak nejvíce ovlivnil trvání křesťanských hodnot a víry v českém Banátu? Která osobnost nejvíce ovlivnila Vás?
Odpověď: Mně se líbilo, jak kněz sloužil mši svatou a proto jsem na první otázku- jestli chci být knězem, jsem mu odpověděl „Ano, jenomže nejsou možnosti!“ A tak s jeho pomocí jsem potom bez docházky skončil pátou, šestou a sedmou třídu.
Autor: Bylo tedy nějaké období, kdy katolická víra byla nějak potlačovaná?
Odpověď: Když už potom nastoupili, samozřejmá věc, komunisté když nastoupili, tak dosti zakazovali. Když už jsem se já stal knězem, tak jsem měl velké potíže s nimi, protože mně chtěli zakázat, abych jsem vůbec nevyučoval děti a mládež. Abych jsem poučoval jen ty staří lidé. Já jsem na to odpověděl: Já jsem placený, abych jsem všem hlásal Boží království a abych vykládal Boží Slovo. Takže nenechal jsem se, a ještě jedna byla velmi dobrá stránka, že náš rektor nás donutil, že jsme museli skládat

koloquium i z Ústavy, což nebylo zákonem poručeno (povinné). Ale on věděl, proč to dělá, jen my jsme nevěděli proč. Trochu jsme se rozčilovali, že se musíme učit aspoň z většího Ústavu. Ale jak to bylo dobré potom, když mě stahovali (rozuměj „zabraňovali“) „to nesmíš, to nesmíš, procesí nesmíš udělat…atd.“ Říkal jsem jim: podívejte se do Ústavy na ten a ten paragraf a tam je to dovoleno. To mne vždycky vykopalo.

Autor: Taky jste připomínal, že otec Šulc byl také jeden z těch, kteří Vám mnoho pomohli a taky Vás nasměrovali na dráhu kněžství, na to Vaše budoucí povolání.

Odpověď: No on potom když jsem skončil tu sedmou třídu, tak jsem se měl přihlásit v Alba Iulii (město ve střední části Rumunska). Ona to byla maďarská škola, to nebyla kněžská škola, ani liceum katolické, to byl varhanický liceum, tak ho nazývali „Scoala de cantori“, aby neměla problémy se státem, ale byla to ve skutečnosti střední škola křesťanská. A já když jsem tam přišel tak jsem uměl „Igen“ , to bylo všechno (Igen = Ano). No a pak jsem se musel pořádně snažit, abych jsem se maďarsky naučil čím dříve. Osmou třídu jsem skončil v rumunštině, ale pak už jsem pokračoval v deváté v maďarštině.

Autor: Já Vám zatím děkuji! Otče děkane, jaký je Váš názor na přínos mariánských poutí v Banátu pro zde žijící Čechy? Jak docházelo k předávání těchto tradic? Jak obtížné to bylo v dobách totalitního režimu?

Odpověď: Velmi, velmi mnoho lidí chodívalo na pouť do Marie Čiklava (tak se jmenuje poutní místo). Pamatuji si, když už jsem byl knězem na Gerníku, až 250 osob nás jich šlo, a tak jak jsem měl a mam silný hlas neslyšeli mne všichni, co jsem předříkával. A velmi rádi jsme chodili a já musím s radostí potvrdit, že jsem chodil do té Čiklavy šedesát pět roků: 60 roků jsem chodil dvakrát v roce pěšky a posledních pět roků už jsem nemohl pěšky tak jsem jezdil autem.

Autor: Jak obtížné to bylo v dobách totalitního režimu?

Odpověď: Obtížné bylo to, že jsme byli i po těch rumunských vesnicích pozastavení, chtěli nás vrátit zpět, abychom se vrátili. Byla doba, kdy vystoupila i policie, milicie tenkráte, a já jsem navedl všechny poutníky aby nikdo, já jsem chodil v civilu, aby nikdo neřekl, neprohlásil kdo jsem, protože já jsem předříkával, ať zpěvy nebo modlitby. A když potom policie, milicie, se tenkrát ptala, kdo to vede, odpověď zněla „my všichni“. To bylo vyváznutí, jinak by nás možná vrátili, anebo kdožví, mne by tam zastavili jako kněze a až by prošla pouť tak by mne pustili, víte. Potom i místní, i ve vesnici komunisté se snažili čím více zrušit poutě. Nesměli jsme, bylo zakázáno i

procesí na Vzkříšení, že jdeme, jak tady říkají fangle, že vyjdeme na cestu a rušíme provoz. On žádný provoz tam nebyl, takže dosti, dosti potíží jsme měli ze strany komunistů. A bohužel, byli to i naši někteří, několika z nich, kteří chtěli se zachovat u komunistů, tak ti potom ještě většinou dělali hůř než ti rumuni odjinud.

Autor: Tak že i přes ty persekuce od komunistů ta tradice přecházela z rodičů na děti. Oni je ti rodiče zasvěcovali do těch poutí a do toho církevního života?

Odpověď: Ano! Ono potom co se týkalo vyučování náboženství, tak měli jsme za komunistů zákon „buď jen v kostele anebo na faře“. Vůbec ne ve škole. A já jsem to vykonával jenom v kostele, protože na faru by mne tolik dětí nevešlo. Já jsem měl na Gerníku 100 dětí od první třídy až i osmé, a sto mládeže, vyjitá z osmé třídy potom až než se provdali anebo oženili a tak dále. Takže náboženství jsme vyučovali v kostele. A tak jsem to dělal po všech vesnicích. Tam nám to nikdo nemohl zakázat, ale děti byli potom potrestáni, že dostávali špatné známky, dostávali čtyřku, to je u nás dosti špatná známka. Některé děti byli bité, za to že byli na vyučování v sobotu v kostele, a tak dále. Bránili jsme se a já nejednou jsem psal až do Bukurešti.

Autor: Otče arciděkane, jak odlišná byla křesťanská společenství jednotlivých obcí? Jak se toto společenství zapojovalo, případně pomáhalo, při pastorační činnosti?

Odpověď: Na každé vesnici jsme měli *preoratora* (latinsky), česky modlič. Kněz tam nemohl vícekrát přijet, jedině jednou, dvakrát za měsíc, a potom ho vynahrazoval modlič. Já jsem jim s pomocí Čechů z Čech, na černo, já jsem jim složil takové sešity, co se mají modlit, jak se mají modlit, co mohou dělat, co nemohou dělat atd. A potom když jsem přišel, tak to potom bylo trochu přeložené. Jezdil jsem na vesnice kolik se mohlo v sobotu, abych v sobotu jsem měl mši svatou, abych měl vyučování náboženství, abych cvičil náboženské písně, abych zpovídal a připravoval se na tu neděli. Takže ty soboty a ty neděle na té vesnici, jednou nebo dvakráte za ten měsíc byly dosti přeložené (poznámka autora - zatěžkané), dosti obtížné.

Autor: Dá se mluvit o pastoraci v době kolonizace? Jaké byli specifické pastorační problémy, se kterými bylo třeba se vyrovnat?

Odpověď: Problémy byli v tom, že ten kněz málokdy mohl jít z dvou důvodů: bylo to daleko, jezdilo se vozem (rozuměj koňský povoz), a druhá věc - ta vesnička neměla tolik peněz, aby ty cesty platila. Tak oni potom si vykonávali své náboženské povinnosti každou neděli, každý zasvěcený svátek bez kněze a to bylo jenom s modličem. A tak se vykonávali i pohřby. Bylo to daleko, neměli peníze, aby zaplatili knězi cestu a přijel na pohřeb a tak pohřbívali sami. To není svátost, takže to mohli klidně vykonávat. Ale já

už potom jsem jezdil autem a pak jsem měl, u nás bylo předepsáno „kněz může 3 mše svaté sloužit“. Já jsem si vyprosil od pána biskupa Kreutera, že když už sjedu po té špatné cestě k té lepší, aby mne dovolil čtyři mše svaté, takže většinou jsem mýval v neděli 4 mše svaté na různých místech. A tam kde jsem nebyl nebo nestihl, tak to vykonával modlič.

Autor: To znamená, že v době kdy už jste auto měl, jste mohl sloužit 4 mše svaté denně. Nicméně, když se jezdilo ještě koňským povozem, dá říct, že kněz strávil celý den na cestě a až večer mohla být mše svatá.

Odpověď: Dříve bylo, že mše svaté se sloužili ráno. Já když jsem ministroval tomu knězi a jel jsem s nim ministrovat na Rovensko nebo na Biger, v sobotu nebyla mše svatá. To jedině v sobotu připravoval potřebné záležitosti, nebo zpovídal, nebo vyučoval náboženství a jenom v neděli byla mše svatá a tu mohl udělat jen na jednom místě, protože ten vůz nedojel na další vesnici.

Autor: Taky si vzpomínám, že v době komunistů se nesmělo jezdit autem každou neděli, že to bylo nějak omezené. Musel jste mít nějaké zvláštní speciální číslo (SZP), abyste mohl jezdit?

Odpověď: Na to jsem doplatil já, protože byla sudá a lichá čísla (poznámka: poslední číslo SPZ) a já jsem si potom zajednal dvě auta, protože svatba se ohlásila na tu a tu neděli a já jsem třeba nesměl jezdit jedním autem, tak jsem si vzal druhý auto. Jenomže se stávali takové věci, že obě byli pokažené.

Autor: Měl jste tedy jedno auto se sudým číslem a jedno s lichým číslem. Právě kvůli tomu, abyste mohl jezdit neomezeně.

Odpověď. Ano! Abych sem mohl kdykoli dojíždět.

Autor: Otče Václave, v čem vidíte odlišnost pastorační činnosti v Banátu, v době totalitního režimu, oproti pastoraci v Evropě té doby?

Odpověď: U nás v Rumunsku to bylo o něco lepší než jak v Čechách, nebo v Československu, protože jsme byli na kopcích a ti, kteří dohlíželi na církev, těžko se tam dostali. Takže my jsme byli volnější, po této stránce. Potom v Čechách byli i fikanější, ti dohlížitelé, ani nevím, jak jste je nazývali vy tenkrát. Tady byl „imputernicit“ (poznámka autora – „zmocněnec“) se mu říkalo, a oni mohli málokdy vyjet na ty vesnice, protože to bylo daleko a obtížné. Povozy nebyly, takže my jsme se pohybovali o mnoho líp a jak to mám říct- volněji, než v Čechách.

Autor: A v době po převratu se to nějak změnilo nebo bylo to zlepšení nebo zhoršení pro Vás?

Odpověď: Potom už jsme byli docela svobodní, po revoluci, nikdo se nám do toho nemíchal, i když předpisy byli a jsou i do dnes, kde církev má právo na to nebo na to, ale ty dohledy, to šlapání po církvi už přestalo potom. Pak jsme byli už volní.
Autor: Zatím děkuji. Otče arciděkane, jaký byl, případně je, skutečný vztah římskokatolické církve s pravoslavnou? Jak Vy osobně jste prožíval/ prožíváte vztahy s jinými církvemi?
Odpověď: My jsme se respektovali. České vesnice byli odlišné, po kopcích jenom Češi, jenom katolíci. Jedině na Svaté Heleně jsou katolíci a evangelíci, kteří potom přešli po druhé světové válce všichni na baptistické náboženství. My jsme se pozdravili, my jsme spolu mluvili a nikdy jsme se nepouštěli do věroučných problémů. Jsme se respektovali, já je a oni mne, a oni si hleděli svýho a já jsem si taky hleděl svýho, ale žádné rozpory mezi námi nebyli a nejsou ani dnes. Dnes už zase je to ve městě tak, že už mají různé setkání, katolická církev s pravoslavnými a s evangelíky, tam kde jsou. Ekumenická setkání, ale na českých vesnících není třeba, protože byli jenom katolíci.
Autor: Budu pokračovat k další otázce: Jak obtížně se koná pastorace v prostředí Banátu dnešní doby? Jaká jsou úskalí a co nejvíce ovlivňuje (pozitivně/negativně) křesťanskou identitu moderní doby?
Odpověď: Potíže jsou poněvač mládež, která z vesnice odejde dál, řekněme do deváté a desáté třídy přijdou do prostředí řekněme většina nevěřících. My už to na nich poznáme. Už nejsou tak, nepřilnou k církvi tak, jako když byli jenom doma ve společnosti čechů. U nás to bylo tak: byl svátek, tak byl svátek pro celou vesnici. Byla mše svatá, byla pro celou vesnici. Ať to bylo, co to bylo, kam šel jeden, šli všichni. Dnešní mládež, která odejde do města a vidí takové a takové negativní nevěrecké případy tak samozřejmá věc už pohrdnou jednou věcí, pohrdnou druhou věcí, anebo je to už nezajímá.
Autor: Otče arciděkane, moc Vám děkuji za Váš rozhovor a Váš přínos pro české vesnice, pro víru, kterou jste zde věrně hlásal. Víru v Ježíše Krista. A taky nás všechny k tomu nabádal. I dnes jste pořád tím nosným sloupem české společnosti v Rumunsku. Zaplať Pán Bůh!
Odpověď: Já Ti ještě něco řeknu: Tím, že jsem z české národnosti já jsem se rozhodl pro kněžství hlavně, aby viděl jsem jak na naše české vesnice dochází kněží, kteří neumí česky, nejsou Češi, a já jsem jim chtěl pomoct. A proto jsem se rozhodl, že já se zasvětím Čechům. I když jsem byl trochu v Moldavě mezi jinými, ale já jsem se zažádal na české vesnice a rozhodl jsem se, že do smrti zůstanu mezi Čechy v Rumunsku. A za to jsem se i teď, když už jsem v konečném důchodě, ještě jsem se rozhodl, že půjdu na

filiálku, to není farnost, to je filiálka, a že jim budu ještě tady sloužit. Mohl jsem být jinde, mluvím několika jazyky, ale ne. To já, i když mluvím několika jazyky, já se modlím česky (smích).
Autor: Ještě jednou Zaplať Vám to Pán Bůh a S Pánem Bohem!

P.S. Všichni se divili, jaký dopisy jsem dostal od biskupa Malýho (smích)